

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2014

Miia Häkki

”PÄIVÄKODISSA ON MUKAVA OLLA”

– Sosiaalisen toimintaympäristön kehittäminen
Tuulenpesän ja Viherkodon päiväkodissa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Miia Häkki

”PÄIVÄKODISSA ON MUKAVA OLLA” - SOSIAALISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMINEN TUULENPESÄN JA VIHHERKODON PÄIVÄKODISSA

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena oli tuottaa päiväkodin sosiaalisen toimintaympäristön kehittämiseen liittyvä infolehtinen sekä pitää pedagoginen ilta päiväkodeissa työskenteleville ammattilaisille. Infolehtinen toimii pedagogisen illan tukena ja tulevaisuudessa siitä voi tarkistaa sosiaaliseen toimintaympäristöön liittyviä tietoja. Infolehtinen piti sisällä myös keskustelunaiheita, joita pedagogisessa illassa tuli esille. Infolehtinen on suunnattu päiväkotien henkilökunnalle. Infolehtisen ja pedagogisen illan tavoitteena oli parantaa päiväkodin sosiaalista toimintaympäristöä. Tavoitteena oli myös antaa päiväkodissa työskenteleville ammattilaisille lisätietoisuutta aiheesta sekä työkaluja siihen, millä tavalla he voisivat jatkossa kiinnittää huomiota sosiaaliseen toimintaympäristöön ja kehittää sitä.

Kehittämishankkeen koostuu kirjallisesta raportista, infolehtisestä, pedagogisesta illasta ja toiminnallisesta osuudesta. Kirjallinen raportti sisältää kehittämishankkeeseen kuuluvaa teoriapohjaa, työnvaiheet sekä tavoitteet.

Kohderyhmänä kehittämishankkeessa on Tuulenpesän ja Viherkodon päiväkodin henkilökunta sekä lapsiryhmät.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, päivähoito, päiväkodit, varhaiskasvatusympäristö, päiväkotiympäristö, sosiaalinen varhaiskasvatusympäristö, sosiaalinen ympäristö, toimintaympäristö, sosiaalinen toimintaympäristö, yhteistyö, sosiaalisuus, vuorovaikutus, vuorovaikutustaidot, työyhteisö, kasvatuskumppanuus, päiväjärjestys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social Services | Child-, youth –and family work

2014 | 47 + 14

Johanna Berg

Miia Häkki

“IN KINDERGARTEN IT IS NICE TO BE” - THE DEVELOPMENT OF THE SOCIAL OPERATIONAL ENVIRONMENT IN TUULENPESÄ AND VIHHERKOTO KINDERGARTEN

The aim of this development project was to produce an information leaflet which related to the development of the social operational environment in kindergarten as well as to keep the pedagogical evening in professionals who work in kindergarten. The information leaflet works in support of the pedagogical evening and in the future it can be checked by the social environment - related information. The information leaflet was also within the topics of conversation which came up in pedagogical evening. The information leaflet is aimed to the kindergarten staff. The information leaflet and the pedagogical evening aim to improve the social operational environment. The aim was also to provide additional information of subjects and tools to professionals who work in kindergarten, which way they could in the future pay attention to the social operational environment and develop it.

My development project consists of a written report, an information leaflet, a pedagogical evening and a functional part. This report includes the development project within a theoretical basis, of work steps and goals.

Target group of this development project is Tuulenpesä and Viherkoto kindergarten staff, as well as groups of children.

KEYWORDS:

Early childhood education, day care, kindergartens, early childhood environment, kindergarten environment, early social environment, the social environment, environment, cooperation, socializing, interaction, interpersonal skills, workplace, educational partnership, order of the day

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAUSTAA	8
2.1 Aiheen tausta, tarve ja rajaus	8
2.2 Rakenne	9
2.3 Kehittämishankkeen tavoitteet	10
2.4 Aiempia tutkimuksia liittyen kehittämistyön aiheeseen	11
3 JOHDATUS PÄIVÄKODIN SOSIAALISEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖÖN	13
3.1 Varhaiskasvatus ja päivähoito	13
3.2 Mitä sosiaaliseen toimintaympäristöön kuuluu	13
3.3 Lapsi osana sosiaalista toimintaympäristöä	14
4 PÄIVÄKODIN PÄIVÄJÄRJESTYS SOSIAALISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN NÄKÖKULMASTA	15
4.1 Lapsiryhmä ja ryhmädynamiikka	15
4.2 Aamupiirit, toimintahetket ja leikki	16
4.3 Siirtymätilanteet ja ulkoilu	17
4.4 Ruokailu ja lepoaika	18
5 SOSIAALISUUS JA VUOROVAIKUTUS	19
5.1 Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot	19
5.2 Epäsosiaalisuus ja sosiaalisuus lapsessa	20
5.3 Vuorovaikutustaidot	21
5.4 Vuorovaikutuksen kehä	22
5.5 Emotionaalinen ja sosiaalinen kompetenssi	23
6 SOSIAALISET TAIDOT, VUOROVAIKUTUSTAIDOT JA –TARPEET IKÄVUOSITTAIN	25
6.1 Vauvaikä (0-1 vuotta) ja taaperoiä (1-2 vuotta)	25
6.2 Leikki-ikä (3 vuotta) ja itsenäistymisen ikä (4 vuotta)	26
6.3 Varhais-esikouluikä (5 vuotta) ja esikouluikä (6 vuotta)	27
7 TOIMIVA TYÖYHTEISÖ	29
7.1 Työyhteisötaidot	29

7.2 Hyvä yhteistyö ja toimiva vuorovaikutus	30
8 VANHEMPIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ	31
8.1 Kasvatuskumppanuus	31
8.2 Vanhempien kohtaaminen	31
9 TOIMINNALLISEN OSUUDEN ETENEMINEN	32
9.1 Lähtökohdat	32
9.2 Prosessin eteneminen	33
10 PEDAGOGISEN ILLAN PITÄMINEN	36
10.1 PowerPoint esityksen tekeminen	36
10.2 Pedagoginen ilta Tuulenpesässä	36
10.3 Pedagoginen ilta Viherkodossa	38
11 INFOLEHTINEN PEDAGOGISEN ILLAN TUkena	39
11.1 Perustelut infolehtisen tekemiselle	39
11.2 Infolehtisen sisältö	39
11.3 Infolehtisen ulkoasu	40
11.4 Infolehtisen käytettävyys	41
12 POHDINTA	42
12.1 Tuotoksen yhteenvedoesittely ja arviointi	42
12.2 Työskentelyn arviointi	42
12.3 Ammatillinen arviointi	44
LÄHTEET	45

LIITTEET

Liite 1. Pedagogisen illan PowerPoint esitys

Liite 2. Pedagogisen illan aikana käydyt keskustelut Tuulenpesässä

Liite 3. Pedagogisen illan aikana käydyt keskustelut Viherkodossa

KUVIOT

Kuvio 1. Myönteinen vuorovaikutuksen kehä.

1 JOHDANTO

Suomen laki opastaa päivähoidon toteutumista valtakunnallisella asteella. Tämä antaa kehykset kunnalle, jonka perusteella täytyy toimia. Suomessa tähdätään tasavertaiseen ja yhdenmukaiseen päivähoidon toteutumiseen. Se toteutetaan varhaiskasvatussuunnitelmalla ja valtakunnallisilla linjauksilla. Päivähoidon yksikön sisäistä toimintaa ja työn toteutumista opastaa päivähoitoyksikön omakohmainen varhaiskasvatussuunnitelma. (Kummu 2010, 5.)

Varhaiskasvatuksen kannalta yksi merkittävimmistä tekijöistä on toimiva päivähoito. Siihen kuuluu olennaisesti päiväkotiympäristö. Lapsen oppimista edistää viihtyisä ja toimiva ympäristö. Lapsella tulee olla mukavaa päiväkodissa ja hänen tulee viihtyä siellä. Päivähoidon viihtyvyyttä ja toimivuutta voivat edesauttaa suurelta osin päivähoidon varhaiskasvattajat. Erityisen tärkeää on hyvä ja toimiva työyhteisö sekä lapsille pysyvät ja lämpimät ihmissuhteet. (Kummu 2010, 5.)

Kehittämishankkeeni käsittelee päiväkodin sosiaalista toimintaympäristöä, erityisesti vuorovaikutusta, sosiaalisuutta, työyhteisöä, kasvatuskumppanuutta ja päiväjärjestystä sosiaalisen toimintaympäristön näkökulmasta. Aihe on hyvin ajankohtainen ja erityisesti sosiaalialan ydinosaamista. Kehittämishankkeeni kiinnittyy sosiaalialan toimintaympäristössä Tuulenpesän ja Viherkodon päiväkotiin ja kohderyhmänä ovat päiväkodin varhaiskasvattajat. Kehittämishankeeni on toiminnallinen työtapana, jonka johdosta syntyi pedagoginen ilta henkilökunnalle sekä infolehtinen tukemaan päiväkodin tulevaa toimintaa sosiaalisen toimintaympäristön näkökulmasta.

Kehittämishankeeni koostuu produktista eli infolehtisestä, toiminnallisesta osuudesta, joka tarkoittaa pedagogista iltaa sekä kirjallisesta raportista. Kirjallinen raportti sisältää teoriapohjaa aiheeseeni liittyen sekä työn vaiheet ja tavoitteet.

Toiminnallinen osuus koostuu kahdesta pedagogisesta illasta, jotka pidin Tuulenpesän päiväkodin ja Viherkodon päiväkodin henkilökunnalle. Pedagogisen illan tavoitteena oli lisätä henkilökunnan tietoisuutta sosiaalisesta toimintaympä-

ristöstä, vapaamuotoista keskustelua aiheesta sekä antaa heille avaimia siihen, miten he voisivat kehittää sosiaalista toimintaympäristöä niin omassa ryhmässään kuin koko päiväkodissa. Tuulenpesän päiväkodin pedagogiseen iltaan osallistui 10 henkilöä sekä johtaja ja Viherkodon päiväkodin pedagogiseen iltaan 17 henkilöä sekä johtaja.

Infolehtinen sisältää tietoa sosiaalisesta toimintaympäristöstä teoreettisesti. Infolehtinen on koottu pedagogisen illan esityksen pohjalta. Sieltä löytyy tilaa muistiinpanoille, keskustelunaiheita sekä illan aikana käytyjä keskusteluja aiheesta. Infolehtisen tavoitteena on antaa tietoa henkilökunnalle sekä pistää miettimään, millä tavalla omassa ryhmässä kehittäisiin sosiaalista toimintaympäristöä konkreettisesti. Erityisesti keskustelut olivat antoisia ja antavat ohjeita siihen, miten sosiaalista toimintaympäristöä juuri tässä päiväkodissa tulee kehittää ja mihin tulee kiinnittää huomiota. Infolehtinen on myös hyvä apu niille, ketä eivät päässeet osallistumaan pedagogiseen iltaan.

Kehittämishankkeen teoriaosuudessa käsittelen sosiaalisuutta, johon liittyvät sosiaaliset taidot, epäsosiaalisuus ja mitä sosiaalisuus on lapsessa. Lisäksi käsittelen vuorovaikutustaitoja ja niiden kompetensseja. Syvennyn teoriaosuudessa eri-ikäisten lasten vuorovaikutustaitoihin ja vuorovaikutustarpeisiin. Teoriaosuuteen kuuluu myös toimiva työyhteisö ja se, millaiset ovat hyvän työyhteisön vuorovaikutustilanteita eli mitkä tekijät luovat hyvän ilmapiirin työympäristöön. Käsittelen myös pieneltä osin vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Kerron myös päiväkodin päiväjärjestyksestä. Jokaisen kertomani aiheen taustalla on sosiaalisen toimintaympäristön näkökulma.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAUSTAA

2.1 Aiheen tausta, tarve ja rajaus

Kehittämistyön tausta on lähtenyt siitä, että tein edellisen 5 viikon harjoittelun Viherkodon päiväkodissa. Keskustelin päiväkodin johtajan kanssa tulevasta opinnäytetyöstä ja viimeisestä 10 viikon harjoittelujaksosta. Johtaja oli kiinnostunut siitä, että tekisin heille opinnäytetyön sekä viimeisen harjoittelun. Lähdimme yhdessä kartoittamaan opinnäytetyöni aihetta ja peilasimme sitä heidän tarpeisiin. Keskustelujen edetessä tuli ilmi, että toimintakaudella 2013–2014 päiväkodin erityinen kehittämisen kohde on fyysinen -, psyykkinen - ja sosiaalinen toimintaympäristö. Tein kehittämishankkeen Tuulenpesän ja Viherkodon päiväkotiin, sillä johtaja toimii molemmissa päiväkodeissa johtajana.

Pohdimme johtajan kanssa, että toimintaympäristö aiheena on liian laaja. Päätimme rajata aiheen sosiaaliseen toimintaympäristöön. Se on ryhmän sisäistä toimintaa, ryhmän dynamiikkaa, tilassa olevien ihmisten välistä suhdetta ja vuorovaikutusta. Päivähoidossa sosiaaliseen toimintaympäristöön sisältyy kaikki, mitä lapset ja kasvattajat tekevät hoitopäivän aikana ulkona ja sisällä. Lasten tuoja ja hakija on myös osa sosiaalista toimintaympäristöä kun lapsia tuodaan hoitoon ja haetaan hoidosta. (Koivunen 2009, 183.)

Aiheena sosiaalinen toimintaympäristökin on siis hyvin laaja ja sitä voi tarkastella monesta eri näkökulmasta, mutta kehittämistyössäni keskityn erityisesti sosiaalisuuteen, vuorovaikutukseen, toimivaan työyhteisöön, vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja päiväjärjestykseen. Jokaisessa aihealueessa on näkökulmana sosiaalinen toimintaympäristö. Valitsimme edellä mainitun aiheen siksi, koska aihe on päiväkodin henkilökunnalle vierain, haastavin ja tietyllä tavalla arkakin. Tässä he tarvitsevat eniten kertausta, kannustusta ja apua, jotta voisivat kehittää käytännössä päiväkodin sosiaalista toimintaympäristöä. Tarve aiheelle oli siis hyvin suuri. Kun olin harjoittelussa päiväkodissa, silloin he keskittyivät erityisesti sosiaaliseen toimintaympäristöön.

Kehittämistyöni on toiminnallinen opinnäytetyö eli kehittämishanke. Se oli heille hyödyllisin muoto tehdä opinnäytetyötä. Kehittämishankkeen kautta he saivat eniten hyötyä aiheestani. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotetaan jokin tuotos kuten esine, tapahtuma, opas ohjeistus tai muu sellainen. Tarkoituksena on tuottaa fyysinen tuotos, työkalu tai käytäntöön liittyvä toiminnan järjestäminen ja kehittäminen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10.) Kehittämishankkeessani lisättiin henkilökunnan tietoisuutta sosiaalisesta toimintaympäristöstä ja autettiin heitä käytännössä kehittämään sitä. Itse myös halusin mieluummin tehdä toiminnallista opinnäytetyötä kuin tutkimusta. Koen mieleiseksi tehdä yhteistyötä, keskustella ihmisten kanssa ja käytännössä toteuttaa asioita. Tein yhteistyötä päiväkodin johtajan kanssa, pidin henkilökunnalle pedagogisen illan sekä tuotin tueksi infolehtisen.

Aihe on hyvin haastava, mutta kuitenkin mielenkiintoinen. Otin itse aiheen innolla vastaan ja pidin siitä, että saan hiukan haastetta kehittämistyöhöni. Tulevaisuuden kannalta aihe on myös varmasti hyvä, kun itse siirryn työelämään. Voin käyttää kehittämishanketta hyödyksi siis tulevassa työelämässäni.

2.2 Rakenne

Kehittämistyöni koostuu kirjallisesta raportista, pedagogisesta illasta ja infolehtisestä. Kirjallinen raportti sisältää teoriapohjaa liittyen kehittämishankkeeseeni, tavoitteet sekä työn vaiheet.

Teoriaosuus käsittelee sosiaalista toimintaympäristöä, sosiaalisuutta vuorovaikutustaitoja, toimivaa työyhteisöä, vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä päiväjärjestystä sosiaalisen toimintaympäristön näkökulmasta.

Pedagogisen illan pidin Tuulenpesän päiväkodin ja Viherkodon päiväkodin henkilökunnalle. Ilta sisälsi teorian tietoa sosiaalisesta toimintaympäristöstä, siitä mitä lapset opettelevat sosiaalisessa toimintaympäristössä, leikin tärkeydestä sosiaalisen ympäristön näkökulmasta, sosiaalisuudesta, sosiaalisista taidoista, sosiaalisesta ihmisestä, epäsosiaalisesta ihmisestä, vuorovaikutuksen kehästä, sosiaalisesta kompetenssista, sosiaalisesta kompetenssista lapsessa, toimivas-

ta työyhteisöstä, lähtökohdista päivähoidon työyhteisössä, vuorovaikutuksen avaimista toimivassa työyhteisössä, vanhempien osallisuudesta sosiaalisessa toimintaympäristössä ja keskustelusta. Pedagogisessa illassa avoimen keskustelun pohjalta tuli esille myös käytännön neuvoja, miten henkilökunta voisi havainnoida ja kehittää päiväkodin ja oman ryhmänsä sosiaalista toimintaympäristöä.

Infolehtinen oli pedagogisen illan tukena sekä apuna niille henkilöille, jotka eivät päässeet osallistumaan tilaisuuteen. Infolehtinen sisältää vastaavaa teorialietoa, jota olen kirjoittanut kirjalliseen raporttiin sekä kertonut pedagogisessa illassa. Infolehtiseen on myös kirjattu keskustelun aiheita, muistiinpanoille tilaa sekä illan aikana käytyt keskustelut.

2.3 Kehittämishankkeen tavoitteet

Kehittämishankkeeni tavoitteena on tuottaa infolehtinen sekä pedagoginen ilta päiväkodin henkilökunnalle. Infolehtisen ja pedagogisen illan tavoitteena on antaa henkilökunnalle työkaluja, miten he voivat havainnoida ja kehittää sosiaalista toimintaympäristöä päiväkodissa ja omassa ryhmässään.

Sosiaaliset suhteet, vuorovaikutus, ryhmädynamiikka, toimiva työyhteisö, kasvatuskumppanuus sekä ihmisten väliset suhteet ovat erittäin tärkeitä, jotta saadaan päiväkotiympäristö toimivaksi, viihtyisäksi ja mukavaksi paikaksi. Päiväkodissa niin lapsilla kuin aikuisillakin tulee olla sellainen tunne ja olo, että päiväkotiin on mukava tulla ja siellä on mukava olla. Tavoitteena on saada juuri heidän päiväkotiin tunnelma, että jokaisen on sinne mukava tulla. Pyritään myös siihen, että jokaisella lapsella olisi jokin tärkeä aikuinen ja kivoja leikkikavereita.

Kun olin pitänyt pedagogisen illan molemmille päiväkodeille, harjoitteluni jatkui vielä päiväkodissa muutaman päivän. Pääsin itse havainnoimaan sekä kehittämään hiukan sosiaalista toimintaympäristöä päiväkodissa. Olin harjoittelussa Siilit – ryhmässä, jossa on 21 lasta, lastentarhanopettaja, 2 lastenhoitajaa sekä avustaja. Tein yhteistyötä ryhmän aikuisten kanssa ja pääsin itse kokeilemaan sosiaalisen toimintaympäristön havainnointia ja kehittämistä. Käytimme apuna

tuottamaani infolehtistä sekä illan aikana käytyjä keskusteluja. Kävimme asioita läpi ryhmän palaverissa ja mietimme yhdessä, miten juuri tässä ryhmässä sosiaalista toimintaympäristöä pitäisi kehittää. Tämän jälkeen toteutimme asioita käytännössä. Esimerkiksi kiinnitimme enemmän huomiota vetäytyviin lapsiin, tarkkailimme ryhmän johtajalasta ja hänen toimintaa, seurasimme kaverisuhteita ja kehitimme työympäristöä kertomalla työkaverista positiivisia asioita. Kun tehdään toiminnallista opinnäytetyötä, ainoastaan fyysinen tuote ei riitä opinnäytetyöksi ammattikorkeakoulussa. Työssä pitää yhdistää teoreettinen ammatillinen tieto käytäntöön. Lisäksi tulisi käyttää teoretietoa alasta tarkastelutapana omiin valintoihin ja perustella niitä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 41-42.)

2.4 Aiempia tutkimuksia liittyen kehittämistyön aiheeseen

Sosiaalinen toimintaympäristö aiheena on hyvin haastava ja siitä ei suoranaisesti löydy teoriakirjallisuutta tai aiempia tutkimuksia. Teoretietoa löytyy sattumanvaraisesti joistain kirjoista tai tutkielmista suppeasti. Lasten vuorovaikutuksesta, ryhmädynamiikasta ja ihmisten välisistä suhteista löytyy taas hyvin kirjallisuutta sekä tutkimuksiakin. Sosiaalinen toimintaympäristö käsitteenä on hyvin laaja, joten se tulee pilkkoa osiin, jotta teoriaa ja aiemmin tehtyjä tutkimuksia löytyy.

Anne Ilkonen ja Heli Jolkkonen (2010) Mikkelin ammattikorkeakoulusta ovat opinnäytetyössään ”Lasten terveyttä edistävä päiväkotiympäristö” kartoittaneet päiväkodin henkilökunnan käsitystä siitä, miten päiväkotiympäristö edistää lasten terveyttä. Opinnäytetyössä oli kirjoitettu kappale sosiaalisesta toimintaympäristöstä, josta sain apua ja vinkkejä omaan kehittämistyöhön sekä siihen, mitä sosiaaliseen toimintaympäristöön kuuluu. (Ilkonen & Jolkkonen 2010.)

Sinikka Sumujärvi (2006) Jyväskylän yliopistosta varhaiskasvatuksen laitoksesta on pro gradu-tutkielmassaan ”Tutkimus Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen ydinprosessin arviointikohteesta: lapsi ilmaisee toiveitaan” kartoittanut sitä, miten lasta ja hänen mielipiteitään kuullaan ja sovelletaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseen. Hän tarkasteli myös päiväkotien toimintaympäristöjä,

lasten toiveiden kuuntelua ja lapsen osallisuutta. Pro gradussa oli pieni kirjoitus päiväkodin sosiaalisesta toimintaympäristöstä, josta sain hyödyllistä tietoa omaa kehittämistyötä ja sen rakennetta varten. (Sumujärvi 2006.)

Anni Mantsinen (2010) Jyväskylän yliopistosta kasvatustieteiden laitoksesta on pro gradu-tutkielmassaan ”Ympäristö liikuttaa lasta” selvittänyt, millainen merkitys päiväkodin ympäristöllisillä tekijöillä on lasten liikunnallisessa aktiivisuudessa. Tutkimuksessa tulokset osoittivat, että sosiaalisella ympäristöllä on suuri merkitys lasten liikunnallisessa aktiivisuudessa. Tutkielmassa on kerrottu teoriaosuudessa sosiaalisesta toimintaympäristöstä. Sain sieltä apua oman kehittämistyön kokoamiseen ja näkökulmaan liikunnalliselta kannalta. (Mantsinen 2010.)

3 JOHDATUS PÄIVÄKODIN SOSIAALISEEN TOIMINTAYMPÄRISTÖÖN

3.1 Varhaiskasvatus ja päivähoido

Varhaiskasvatus määritellään suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi toiminnaksi. Se edistää lapsen kasvua, kehittymistä ja oppimista. (Kunnat.net 2013.) Varhaiskasvatus on yhdenlainen prosessi. Lapsi sosiaalistuu aktiiviseksi toimijaksi elämyksellisen toiminnan kautta, vertaisryhmäkontaktien ja aikuisten tavoitteellisen ohjauksen avulla. (Häkkinen ym. 2006, 26.) Varhaiskasvatuspalvelut ovat yksi tärkein ja keskeisin toimintakokonaisuus lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä. Varhaiskasvatuspalveluihin kuuluvat kunnan tai yksityisen järjestämä päivähoido, esiopetus sekä muu toiminta, kuten avoin varhaiskasvatustoiminta. (THL 2013.) Palveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat (Reunamo 2007, 101).

Päivähoidon perustehtävät ovat kasvatus, hoito, opetus, yhteistyö/vanhemmat, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimi (Koivunen 2009, 12). Sen tärkein tehtävä on tarjota päivähoidopalveluja, jotta lapsen huoltajat voivat käydä töissä. Päivähoido tukee vanhempia kasvatustehtävissä ja turvaa lapsen persoonallisuuden tasapainoisen kehittymisen yhteistyössä vanhempien kanssa. Lapsen yksilölliset tarpeet tulee huomioida. Päivähoidossa edistetään lapsen fyysistä, sosiaalista ja emotionaalista kehitystä ja tuetaan esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Raasepori 2013.)

3.2 Mitä sosiaaliseen toimintaympäristöön kuuluu

Päiväkodin toimintaympäristöön kuuluu fyysinen, toiminnallinen, psyykinen, sosiaalinen, pedagoginen ja kulttuurinen toimintaympäristö, kuten Koivunen (2009, 179) toteaa. Käsittelen kehittämistyössäni sosiaalista toimintaympäristöä.

Sosiaaliseen toimintaympäristöön kuuluu ryhmän sisäinen toiminta ja dynamiikka, tilassa olevien ihmisten väliset suhteet ja vuorovaikutus. Päiväkodissa siihen liittyy kaikki, mitä hoitopäivän aikana lapset sekä kasvattajat tekevät sisällä ja ulkona. Lapsen tuoja ja hakija on myös osa sosiaalista toimintaympäristöä. (Koivunen 2009, 183.)

3.3 Lapsi osana sosiaalista toimintaympäristöä

Kasvatusympäristön yksi tärkeä tehtävänä on rohkaista lasta vuorovaikutukseen toisten lasten kanssa. Lapsella tulee olla myös mahdollisuus vetäytyä omiin oloihinsa. Heikommat vuorovaikutustaidot omaavat lapset tarvitsevat erityistä tukea aikuisilta, sillä he jäävät helposti syrjään. Pienryhmätoiminta mahdollistaa lapsille helpomman kommunikoinnin toisten lasten kanssa. (Vilén ym. 2006, 213.) Lapsen kehityksen kannalta on eduksi päästä päiväkotiympäristöön. Siellä voi muodostaa toverisuhteita. Leikki on lapselle mielenterveyden edistäjä ja sosiaalisen terveyden kuvaaja. Päiväkodissa vahvistetaan ja opitaan sosiaalisia taitoja ja kasvatetaan itsetuntoa varhaiskasvatuksen keinoin. Päiväkodilla on suuri merkitys sillä jo varhaiskasvatuksessa ehkäistään syrjäytymistä. (Ilkonen & Jolkkonen 2010, 5-6.)

Sosiaalisessa ympäristössä lapset opettelevat vuorovaikutustaitoja, ryhmässä toimimista, oman vuoron odottamista, itseilmaisua, kuuntelemista, tapoja ja toisten huomioon ottamista. Myönteinen sosiaalinen ympäristö kehittää ja tukee lapsen minäkuvan ja identiteetin muodostumista. (Helsingin kaupunki 2010.)

4 PÄIVÄKODIN PÄIVÄJÄRJESTYS SOSIAALISEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN NÄKÖKULMASTA

4.1 Lapsiryhmä ja ryhmädynamiikka

Päiväkodissa toimitaan lapsiryhmissä. Ne mahdollistavat laadukkaan leikin, kehitystason mukaisen toiminnan sekä tilan ja rauhan kehittä vuorovaikutustaitoja. Ryhmissä lapsi saa yksilöllistä huomiota ja ohjausta aikuiselta. (Helsingin kaupunki 2010, 7.)

Kaverisuhteet ovat lapselle tärkeitä. Niillä on oleellinen merkitys lapsen sosiaaliselle ja henkilökohtaiselle identiteettikehitykselle, valmiuksien kehittymiselle ja tunne-elämälle. Lapsi saa ryhmässä sekä myönteisiä että kielteisiä kokemuksia kaverisuhteista ja ne muokkaavat lapsen kehitystä. Jos kavereita on vähän saattaa lapsella olla vaikeuksia sosiaalisissa taidoissa ja stressitaso voi nousta. Kaverisuhteet vaikuttavat tulevaan koulumenestykseen ja jopa työssä menestymiseen. (Koivunen 2009, 52.) Lapsen omaehtoiset kontaktit kavereihin tapahtuvat pikkuporukoissa tai kaksin. Aikuisen tulee tukea ja ohjata leikkiä tarvittaessa. Aikuisen tulee myös mahdollistaa lapselle uusia kaverikokoonpanoja, jotta lapsi saa erilaisia kaverikokemuksia. (Helsingin kaupunki 2010, 7.)

Lapsiryhmä on hierarkkinen. Siihen kuuluu erilaisten lasten lisäksi ryhmää ohjaavat aikuiset. Jokaiselle ryhmälle kehittyy omanlaisensa struktuuri ja säännöt, jotka määrittävät sitä, miten ryhmä toimii. Lapsiryhmässä voidaan havaita niin myönteisiä kuin kielteisiäkin ryhmäilmiöitä. Siellä voi lapsille muodostua erilaisia rooleja. Rooleja ovat esimerkiksi johtaja, alistuja, vallankäyttäjä, syrjäänvetäytyvä, syntipukki, idoli, pelle, uhmaajaa, kiusaaja, kiusattu ja tyranni. Kasvattajalla on tärkeä rooli, sillä hän pystyy vaikuttamaan toiminnallaan ryhmädynamiikan muodostukseen ja kehittymiseen. Kasvattajan tulee antaa lapsille hyvä malli omalla toiminnallaan, tiedostaa lasten roolit ja puuttua kielteisiin ilmiöihin ryhmässä. Lapsen asenteet ja toimintatavat voivat vaikuttaa tulevaisuuteen ja käyttäytymiseen. (Koivunen 2009, 53-54.)

4.2 Aamupiirit, toimintahetket ja leikki

Aamupiirit ovat tärkeitä hetkiä. Silloin kokoonnutaan ensimmäisen kerran yhteen. Aamupiiriin tulee olla sisällöltään motivoivaa, mielenkiintoista ja ilmapiiriin tulee olla tunnelmaltaan hyvä. (Koivunen 2009, 60.) Sosiaalisen ympäristön näkökulmasta lapsi oppii aamupiirissä vuorovaikutustaitoja. Hän oppii kuuntelemaan muita sekä itse ilmaisemaan asioita. Tärkeitä taitoja aamupiirissä ovat ryhmässä toimiminen, oman vuoron odotus, itseilmaisuus, säännöt, tavat ja toisten huomioon ottaminen. Myönteinen sosiaalinen ympäristö tukee lapsen minäkuvan ja identiteetin muodostumista. (Helsingin kaupunki 2010, 7.)

Toimintahetken tulisi olla lapsilähtöinen. Lähtökohtana on, että lapsi saa iloa toiminnan kautta. Aikuisen rooli on ohjata tilannetta, olla aktiivisessa vuorovaikutuksessa ja kannustaa sekä kehua lasta. Tämä tukee lapsen itsetunnon ja minäkuvan kehitystä. Onnistumisen kokemukset luovat lapselle iloa. (Antikainen & Piirainen 2010, 11.) Yhteiset toimintahetket luovat yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta. Yhteisiä toimintahetkiä ovat esimerkiksi toimintatuokiot, ulkoilu, juhlat ja retket. Yhteisiä juhlia voivat olla ystävänpäivä, äitienpäivä, isänpäivä, halloween, joulujuhla, vappu ja kevätjuhla. (Helsingin kaupunki 2010, 7.)

Leikki on lapsen työtä, se tukee sekä auttaa lasten kehitystä ja sillä on oma paikkansa päivähoiton arjessa (Kanninen & Sigfrids 2012, 184). Leikin kautta lapsi harjaantuu sosiaalisesti, psyykkisesti ja fyysisesti. Leikki ei tulisi olla liikaa lasten varassa. He tarvitsevat kasvattajan seurantaa ja valvontaa. Aikuisen ollessa läsnä luodaan lapselle turvallisuuden tunnetta ja vähennetään kiusaamistilanteita. Aikuinen toimii myös konfliktien selvittäjänä. Tilanteiden selvittäminen on vaikeaa, jos kasvattaja ei ole ollut läsnä. Ristiriitatilanteita voidaan ehkäistä ohjaamalla ja ennakoimalla leikin kulkua. (Koivunen 2009, 40-41.) Pelkästään pienillä tekijöillä ja ympäristöä muokkaamalla voidaan lisätä lasten välistä vuorovaikutusta. Erilaiseen vuorovaikutukseen mahdollistavat ryhmäkokoonpanot, suunnitellut toiminnot ja leikit sekä käytettävä materiaali. Suunnittelu vaatii aikuisilta aikaa, mutta itse tilanteissa lapset usein toimivat yhdessä ja oma-

aloitteisesti. Hyvä suunnittelu vähentää myös melua ja melutekijöitä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 184-185.)

4.3 Siirtymätilanteet ja ulkoilu

Siirtymätilanteet aiheuttavat levottomuutta. Se johtuu siitä, että aikuiset eivät ole riittävästi strukturoineet siirtymätilanteita. Osittain levottomuus johtuu siitä, kun lapset joutuvat toimimaan itsensä varassa ilman ohjausta. Siirtymätilanteisiin kuuluvat pukeminen, riisuminen, wc-käynnit, nukkumaan meneminen, jonottaminen, siivoustilanteet ja eteistilanteet. (Järvinen ym. 2009, 165; Koivunen 2009, 58-59; Kanninen & Sigfrids 2012, 177-178.) Siirtymätilanteet kannattaa tehdä vaiheittain sillä se rauhoittaa tilannetta ja levottomuus vähenee. Erityisesti näissä tilanteissa tarvitaan aikuista ja ohjeistuksia. Rauhallisuutta saadaan myös luotua sillä, että lapset liikkuvat eri tavoin, esimerkiksi tänään mennään vessaan hiipien, karhukävelyllä, takaperin kävellen jne. Tämän on tarkoitus tuottaa lapselle toimintaa, jotta yleinen ryntäily jää pois. (Koivunen 2009, 59.)

Ulkoilu on lapsille tärkeää, koska siellä tavataan kavereita, leikitään yhdessä, saadaan raitista ilmaa, kisaillaan ja ruokakin maistuu paremmin (Mikkola & Niivalainen 2009, 42-43). Ulkoilussa korostuu yhteisöllisyys. Lapsen tulee ottaa toiset huomioon, hänellä on vastuu itsestään sekä turvallisesta pihapiiristä ja tavaroita sekä leluja vuorotellaan. (Järvinen ym. 2011, 167.) Ulkona leikkiessä lasten huomio jakaantuu niin, että lapsi kiinnittää huomiota useaan lapseen kerrallaan ja ei-sosiaaliset huomion kohteet (tavarat, materiaalit) ovat harvemmassa (Reunamo 2007, 34).

Aikuinen on lapsille malli ulkona (Järvinen ym. 2011, 167). Aikuinen voi seistä pihalla tekemättä mitään tai leikkiä ja pelata yhdessä lasten kanssa. Suositeltavaa on, että aikuinen osallistuu välillä lasten kanssa toimimiseen. Ulkoilussa on oltava tarpeeksi aikuisia, jotta yhdellä aikuisella ei ole liian suuri vastuu. Jo pelkkä yhden ristiriitatilanteet selvittäminen tai lapsen kolhun paikkaaminen herpaannuttaa aikuisen huomion muista lapsista. Aikuisen tulee olla siellä, missä lapsetkin ovat. Aikuisen tulisi nähdä ulkoilu niin, että minulla on työ, jossa

saan ulkoilla ja liikkua muutaman tunnin yhdessä lasten kanssa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 42-43.)

4.4 Ruokailu ja lepoaika

Säännöllinen ateriointi tukee lapsen kehitystä ja kasvua (Järvinen ym. 2011, 167). Ruokailu merkitsee lapsille paljon ja siitä saadaan mielihyvän, yhdessäolon ja turvallisuuden tunnetta. Joissain tilanteissa ruokailu voi olla lapselle pakottamista, painostamista ja ahdistavaa. Aikuisten tulee luoda ruokailutilanteesta sellainen, että jokaisen lapsen on siihen mukava tulla. (Mikkola & Nivalainen 2009, 44-45.)

Ruokailutilanteessa lapset keskittyvät suurimman osan ajasta syömiseen. Kuitenkin lähes puolet ajasta menee niin, että lapset juttelevat keskenään, hakevat aikuisilta huomiota ja saattavat jopa häiritä ruokailua. Sosiaalisen toimintaympäristön kannalta vuorovaikutus ruokailussa on tärkeää. (Reunamo 2007, 33.) Aikuisten tulee istua lasten kanssa samoissa pöydissä ja tuottaa malliruokailua. Aikuinen opettaa lapselle pöytätapoja, ohjaa keskustelua ja osallistuu siihen. (Mikkola & Nivalainen 2009, 44-45.)

Päivälevon tarve on tärkeää, mutta se on kuitenkin yksilöllistä. Sen tarve ei välttämättä ole ikäsidonnaista. Päiväunista voidaan puhua nimityksellä lepoaika tai päivän tauko. Lepohuoneen tila järjestetään rauhalliseksi ja sellaiseksi, että siellä saa rauhoittua. Lepoaikan tulee olla sellainen, että jokaisella lapsella on siellä hyvä ja rauhallinen olla. Lapsen ei tarvitse riisua vaatteita päivälepoa varten, jos hän ei sitä halua. Joillekin lapsille riisuminen voi olla vaikeaa. Levolle mennessä tulee kuunnella lapsen kokemuksia, tunteita ja ajatuksia asiasta. Kun lapsi menee omaan sänkyyn ja rauhoittuu, tilanne saattaa olla hänelle hyvin herkkä, sillä lapselle tulee herkästi ikävä äitiä, isää, omaa sänkyä ja kodin turvaa. Lepoaika voi siis lapselle olla tietyllä tavalla herkkä tilanne. Vaihtoehtoisesti jos lapsi ei nuku hän voi leikkiä rauhallista leikkiä ja toimia hoitajien kanssa. Tällainen toiminta on parasta vuorovaikutuksellista ja kuntoutuksellista aikaa kunkin lapsen tarpeiden mukaan. (Sosiaaliportti 2014.)

5 SOSIAALISUUS JA VUOROVAIKUTUS

5.1 Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot

Sosiaalisuus määritellään synnynnäiseksi temperamenttipiirteeksi (Keltikangas-Järvinen 2012, 49). Se tarkoittaa sitä, että ihminen nauttii muiden seurasta, asettaa yhdessäolon yksinolon edelle ja hakeutuu muiden ihmisten seuraan (Nyyti ry 2013). Sosiaaliset taidot taas tarkoittavat sitä, että ihmisellä on kyky tulla toimeen muiden ihmisten kanssa. Sosiaaliin taitoihin kuuluvat kyky arvioida sosiaalisia tilanteita, ymmärtää niitä, miten niihin on tultu, ymmärtää muiden ihmisten mielialoja ratkaista ongelmia, neuvotella, sovitella ja tehdä kompromisseja. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50.)

Sosiaalinen ihminen pitää tärkeänä saada muilta huomiota, kiitosta ja arvostusta. Sosiaalinen ihminen saattaa olla välillä herkkä kritiikille. Herkkyyttä saattaa ilmetä myös ympäristön tuomalle paineelle olla samanlainen kuin muut. Sosiaalisuuteen liittyy voimakas tarve kiinnittyä emotionaalisesti muihin ihmisiin ja pitää yllä pitkäaikaisia, emotionaalisia ihmissuhteita. Toisille ihmisille on luonnostaan pitkä tuttavapiiriä, toisille taas kevyempää tuttavapiiriä. Sosiaalisuudesta voidaan käyttää myös termiä seurallisuus. (Nyyti ry 2013.)

Ihminen oppii sosiaaliset taidot kokemusten ja kasvatuksen kautta (Keltikangas-Järvinen 2012, 50). Sosiaaliset taidot eivät ole samalla tavalla perinnöllisiä kuin temperamenttipiirteet (Nyyti ry 2013). Taitojen oppiminen ei edellytä taustalla mitään tiettyjä temperamenttipiirteitä. Korkea sosiaalisuus ei automaattisesti johda sosiaaliin taitoihin, vaan ne täytyy opetella erikseen. Sosiaalisten taitojen oppimista helpottaa synnynnäinen lähtökohta. Se ei kuitenkaan rajoita oppimista tai tee sitä mahdottomaksi. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50.) Sosiaaliset taidot tulevat mallioppimisten, saatujen kokemusten, vanhempien ja opettajien tietojen ja kasvatusten kautta sekä palautteiden perusteella (Nyyti ry 2013). Jokainen ihminen voi oppia riittävät sosiaaliset taidot niin, että kanssakäyminen sujuu muiden kanssa (Keltikangas-Järvinen 2012, 50).

5.2 Epäsosiaalisuus ja sosiaalisuus lapsessa

Ihminen, joka on vähemmän sosiaalinen, viihtyy mielellään yksin, on itsenäisempi eikä ole kiinnostunut tapaamaan jatkuvasti uusia ihmisiä (Nyyti ry 2013). Epäsosiaalisuus on käyttäytymistä, jonka avulla tuotetaan toiselle negatiivisia seuraamuksia. Niitä ovat fyysinen ja psyykkinen vahinko, omaisuuden menetys tai sen vahingoittuminen. Lähtökohtana on usein riitely, kateus tai oman edun tavoittelu. (Häkkä ym. 2006, 78.)

Epäsosiaaliselle lapselle sosiaalisen tiedon käsittely on haastavaa, sillä hän ei pysty havaitsemaan ja tulkitsemaan sosiaalisten tilanteiden vihjeitä kuten muiden lasten reaktioita ja tunteita. Lapsen on myös vaikea säädellä omia kielteisiä tunteita ja ratkaista sosiaalisia konflikteja. Tällainen lapsi saattaa käyttäytyä aggressiivisesti käyttäen negatiivisia ratkaisukeinoja ongelmatilanteissa. Lapsi tulkitsee muut ihmiset vihamielisiksi ja uhkaaviksi. Puutteelliset sosiaaliset taidot ja jatkuvat kielteiset kokemukset pahentavat lapsen sopeutumisongelmia, itsesääntelyvaikeuksia ja aggressiivista käyttäytymistä. Edellä mainittu käyttäytyminen vaikuttaa kielteisesti lapsen toverisuhteisiin. (Häkkä ym. 2006, 78-79.)

Sosiaalisuus pienessä lapsessa ei ilmene tarpeena olla jatkuvasti ihmisten seurassa, mutta lapsi on kuitenkin kiinnostunut muista ihmisistä. Hyvät sosiaaliset taidot omaava lapsi tarkkailee uteliaasti vieraita, hymyilee ja on valmis ottamaan kontaktia nopeasti. Lapsi saattaa tarkastella vierasta läheltä ja voi tulla pyydetäessä viereen juttelemaan. Lapsi esittelee lelujaan ja vastaa kysymyksiin pitkään miettimättä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50.)

Hän on pääosin hyväntuulinen ja aurinkoinen. Lapsi on helposti sellainen, josta aikuisen on helppo pitää. Voidaan todeta, että korkea sosiaalisuus on lapselle lahja, sillä hän saa aikuiselta palautetta, jota muutkin lapset tarvitsisivat. Jokainen lähestymisyritys palkitaan ja näin ollen vuorovaikutus lisää kiinnostusta muihin ihmisiin. (Keltikangas-Järvinen 2012, 50.)

5.3 Vuorovaikutustaidot

Vuorovaikutus on yhteistyön väline ihmisten välillä ja yhteisöissä. Se ei ole koskaan yksisuuntaista. (Järvinen ym. 2011, 159-160.) Peruselementit vuorovaikutuksessa ovat antaminen ja saaminen. Vuorovaikutus voi olla kielellistä tai ei-kielellistä. Se on luonteeltaan vastavuoroista ja edellyttää suuntautumista toisten toimintoihin. Vuorovaikutuksen keinoja ovat katsekontaktit, ilmeet, eleet, liikkeet ja kieli. Vuorovaikutukseen kuuluu aloitteiden tekeminen ja niihin vastaaminen. Suurin osa vuorovaikutuksesta on tiedostamatonta, eli meille tapahtuu asioita ja vaikuttamme niihin tahtomattakin. (Alijoki 1998, 9.)

Lapsen siirtyessä päivähoitoon, hän sopeutuu uuteen sosiaaliseen maailmaan. Varhaiskasvattajan vastuulla on lapsen hyvinvointi ja emotionaalisen sekä sosiaalisen kehityksen tukeminen. Lapsi pystyy toimimaan tarkoituksenmukaisesti silloin, kun hän ymmärtää sosiaalisesta maailmasta ja hänellä on hyvät vuorovaikutustaidot. Tämä vaikuttaa myös lapelle asetettavien ehtojen sopeutumiseen. Kasvattajalla haasteena on tukea ja ohjata lapsen emotionaalista ja sosiaalista kompetenssia niin, että lapsi menestyy sosiaalisessa maailmassa: ihmissuhteissa ja vuorovaikutustilanteissa. (Häkki ym. 2006, 66-67.)

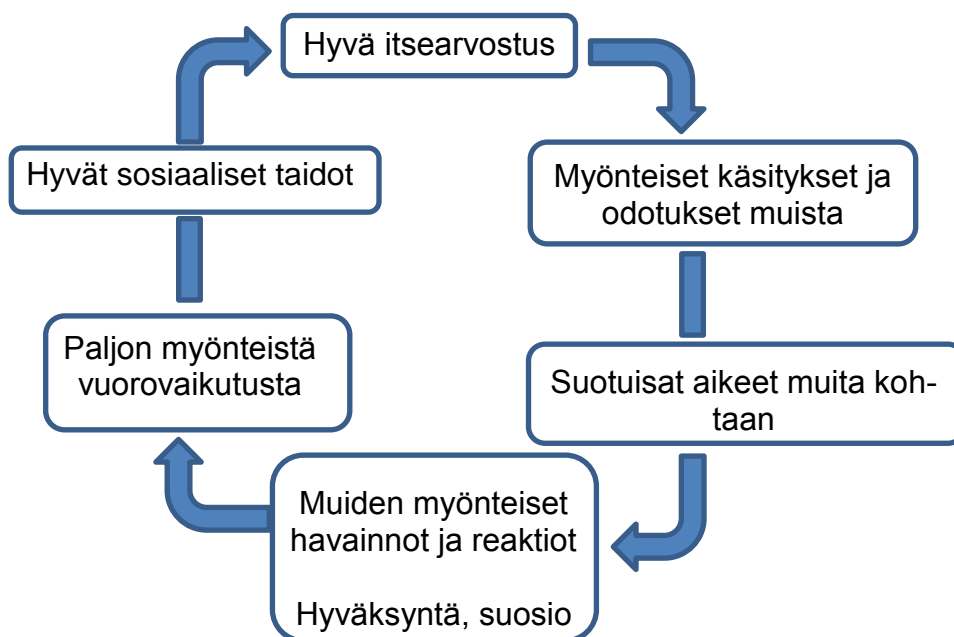
Päivähoidossa perustehtävän toteutuksessa on erityisen tärkeä merkitys vuorovaikutustaidoilla (Järvinen ym. 2011, 159). Jokainen pienikin hetki tarjoaa lapselle mahdollisuuden myönteiseen kohtaamiseen (Kanninen & Sigfrids 2012, 163). Lapsen on opittava kuuntelemaan ja harjoittamaan kuuntelemisen taitoa. Keskustelu on erityisen tärkeää, sillä sen avulla luodaan yhteisiä käsitteitä, vaihdetaan kuulumisia, välitetään tietoa ja osoitetaan kiinnostuneisuutta ja huolenpitoa. (Järvinen ym. 2011, 159.) Lasten ja aikuisten välinen myönteinen vuorovaikutus päiväkodissa auttaa ja edistää lasten myönteistä käyttäytymistä ja vähentää häiriökäyttäytymistä joka tulee näkyviin myös kouluvuosina. Myös päiväkodin ilmapiiri ja henkilökunnan työmotivaatio kohenee kun saadaan ryhmä toimimaan myönteisin keinoin. (Kanninen & Sigfrids 2013, 163.) Lapsen oppimisen helpottamiseen vaikuttavat vuorovaikutus aikuisten kanssa kuten kat-

sekontakti, lempeä kosketus ja jakamaton huomio lapsen kanssa (Repo 2013, 170).

Hyvään vuorovaikutustilanteeseen kuuluu erilaisia elementtejä. Katsekontakti lapsen kanssa on tärkeää. Kasvattajan pitää kyykistyä lapsen tasolle. Silmien tulee olla samalla tasolla lapsen kanssa. Tämän avulla katsekontakti ja sen merkitys korostuu. Kun kasvattaja haluaa kertoa lapselle jotain tärkeää tai kun lapsi haluaa kertoa kasvattajalle jotain tärkeää, tämän avulla lapsi saa kokemuksen siitä, että häntä kuunnellaan ja pidetään tärkeänä. Lapselle puhuttaessa käytetään sanoja, joita lapsi ymmärtää. Lauseiden tulee olla lyhyitä ja sanoja ei saa olla liikaa. Aikuisen äänensävy viestii lapselle asioita, kuten tunteita. Aikuisen tulee tunnistaa tunteet ja tuntemukset, jotka vaikuttavat lapsiin äänensävyä kautta. (Koivunen 2009, 47-48.)

5.4 Vuorovaikutuksen kehä

Ihmisten ollessa muiden kanssa tekemisissä, heillä on jonkinlaisia odotuksia niin omasta kuin toisten käyttäytymisestä. Lasten vuorovaikutusten laatuun vaikuttavat omat asenteet ja odotukset. Nämä puolestaan yhdessä vaikuttavat toiminta-aikeisiin ja ne taas ohjaavat tapaa käyttäytyä muita kohtaan. Tilanne vaikuttaa myös toiseen osapuoleen. Muiden lasten havainnot lapsen käyttäytymisestä vaikuttavat omiin odotuksiin ja arvoihin ja tämä vaikuttaa heidän toiminta-aikeisiin ja lopulta käyttäytymisreaktioihin kyseisen lapsen käyttäytymiseen. Vuorovaikutusprosessia voidaan kuvata kehämäisenä kuviona (Kuvio 1), joka pätee niin aikuisten kuin lasten ihmissuhteissa. Käyttäytymisen vuorovaikutus jatkuu kehämäisenä prosessina osapuolten vastatessa toisilleen havaintojensa, odotustensa ja arviointiensä mukaan. (Häkki ym. 2006, 82.)

Kuvio 1. Myönteisen vuorovaikutuksen kehä. (Häkkä ym. 2006, 82.)

Kun lapsella on hyviä kokemuksia tovereistaan ja hän tuntee olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi, hänellä on myönteiset asenteet niin itseensä kuin tovereihinsa. Tällöin lapsen käyttäytyminen toveria kohtaan on ystävällistä, avointa, yhteishenkistä ja avuliasta. Tällaisessa tilanteessa toveri saa myönteisen käsityksen, tuntee tilanteen turvalliseksi ja myös hän reagoi ystävällisesti. Molemmat tukevat toistensa myönteistä hyväksyntää, arvioimista ja ystävällisesti käyttäytymistä. (Häkkä 2006, 82-83.)

5.5 Emotionaalinen ja sosiaalinen kompetenssi

Emotionaalinen kompetenssi tarkoittaa, että ihminen pystyy käsittelemään omia tunteitaan ja tunnistaa toisten tunteita. Se on myös kyky tulla toimeen omien ja toisten tunteiden kanssa. Näitä taitoja tarvitaan vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidoissa ja ne ovat perusedellytyksiä hyville vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidoille. Emotionaalinen ja sosiaalinen kompetenssi ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa. (Laine 2005, 64-65.) Emotionaalinen kompetenssi luo siis pohjaa sosiaaliselle kompetenssille. Kun kompetenssit ovat hyvin lähellä toisiaan, voidaan puhua myös sosioemotionaalisesta kompetenssista. (Häkkä ym. 2006, 67.)

Emotionaalinen kompetenssi kehittyy lapsen kasvaessa. Se alkaa syntyessä ja kestää koko lapsuuden. Se jatkuu aikuisuudessa erilaisissa vuorovaikutussuhteissa. Lapsen saadessa turvallisen kiintymyssuhteen hän kokee tunteitaan ja oppii nimeämään niitä. Kolmen vuoden ikäisenä lapsi oppii tutkailemaan muiden ihmisten tunteita ja ymmärtämään, mistä ne johtuvat. Lapsen kanssa on tärkeää puhua ja nimetä tunteita, jotta lapsi tietää niistä ja siitä, mistä tunteet johtuvat. (Hurskainen & Takkinen 2013, 21.) Jos lapsen ja vanhemman väliset emotionaaliset siteet muodostuvat alusta lähtien epävarmoiksi, se heijastuu lapseen niin, että hänellä on kielteinen emotionaalinen suhtautuminen muihin ihmisiin (Häkkä ym. 2006, 73).

Ihmisen sosiaalinen kompetenssi on korkea, kun hän pystyy sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa yhtä aikaa sovittamaan yhteen henkilökohtaisia päämääriä ja ylläpitämään muihin ihmisiin myönteisiä suhteita (Häkkä ym. 2006, 74). Tärkeimmät osatekijät ovat myönteisyys, kyky ratkaista ristiriitoja, kyky luoda suhteita toisiin ihmisiin, tietoisuus ryhmän normeista, hyvä itsetunto ja myönteinen minäkuva (Ahvenainen ym. 2001, 47). Sosiaalisesti lahjakkaat ihmiset osaavat käyttäytyä muiden mielestä hyväksyttävällä tavalla (Häkkä 2006, 74-75). He osaavat käyttää ympäristön ja persoonan antamia vihjeitä hyväksi, jotta saavuttavat hyvän lopputuloksen ja myönteistä vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Sosiaalisesti kyvykäs luo ystävyys-suhteita, edistää sosiaalista kanssakäymistä ja kehittää taitojaan vertaisiinsa. (Liukkonen & Sannelvuori 2011, 19.)

Lapsessa sosiaalinen kompetenssi tarkoittaa toimivaa ja soveliaista vuorovaikutusta. Hän pääsee leikkeihin mukaan ja osaa neuvotella itselleen mieluisan toimintaroolin, saaden leikkiehdotuksensa kuuluviin eikä katkaise keskusteluyhteyttä vaikka hän ei olisikaan samaa mieltä toisten lasten kanssa. Lapsen sosiaaliseen kompetenssiin ovat yhteydessä sosioemotionaaliset taidot ja hyvät itsesäätelytaidot. (Aro & Laakso 2011, 80, 86.)

6 SOSIAALISET TAIDOT, VUOROVAIKUTUSTAIIDOT JA –TARPEET IKÄVUOSITTAIN

6.1 Vauvaikä (0-1 vuotta) ja taaperoikä (1-2 vuotta)

Vauvaikäinen lapsi ilmaisee itseään itkulla, ilmeillä, ääntelyllä, potkimalla ja huiptomalla. Lapsi tarkkailee tarkasti aikuisia ja jo hyvin pienenä saattaa matkia aikuisten ilmeitä. Lapselle kannattaa jutella kaikesta, sillä se luo pohjaa lapsen tunnetaidoille ja kielelliselle kehitykselle. Lapsi alkaa itse jutella jokelluksen kautta. Erityisen tärkeää on, että aikuinen vastaa lapsen jokelteluun, sillä lapsi haluaa, että aikuinen huomaa ja kokee hänen ilonsa sekä intonsa. Jo tässä iässä lapsi alkaa kiinnostumaan muista lapsista ja haluaa kosketella heitä. Lapsi esittää halujaan eleillä kuten syliin halutessa lapsi nostaa kädet ylös. (MLL 2013a.)

Vauvaiässä lapsi saattaa vierastaa vieraita ihmisiä. Lapsi ymmärtää, että vanhemmat ovat erillinen yksilö ja saattavat kadota. Lapsi voi tällöin muuttua itkuisemmaksi ja ärtyneemmäksi. Lapsen ensimmäiset sanat tulevat noin vuoden iässä. Sanat ovat lyhkäisiä ja liittyvät arkielämään. Vuoden ikäinen tunnistaa useita ilmaisuja ja sanoja, jotka liittyvät arkielämään. Aikuinen on innoissaan lapsen ensimmäisistä sanoista. Lapsi peilaa jokaista toimintoaan aikuisista ja innostus saa hänet yrittämään entistä enemmän asioiden nimeämistä. (MLL 2013a.)

Taaperoikä on silloin kun lapsen tulee toiselle ikävuodelle. Silloin kehitys on suurta, sanoja alkaa löytymään ja tapahtuu symbolista tajuamista. Lapsi huomaa, että asioilla ja esineillä on jokin nimi. Lapsi saa yhteyttä muihin ihmisiin sanallisoin keinoin. Hän pystyy saamaan huomiota, toteuttaa toiveitaan, ilmaisee iloaan, ilmaisee suruaan puheella ja sanoo sanoja, jotka ovat yhteisiä ja ymmärrettäviä kaikille. Lasten sanallinen kehitys kehittyy hyvin eri aikaan. Yleensä tytöt aloittavat puhumisen hieman aiemmin kuin pojat. Myös perinnöllisyydellä on merkitystä. Lapsen sanavarasto kasvaa päivä päivältä. Kielen oppiminen ja

karttuminen tapahtuu toiminnassa ja tekemisessä. Lapsen tulee saada kuulla omaa äidinkieltä eri kokemuksissa ja tilanteissa. Suurin merkitys on ensimmäisen ikävuoden aikana vuorovaikutus ympäristön kanssa. Tässä ikävuodessa vuorovaikutusverkostot laajenevat ja lapsi joutuu haastaviinkin vuorovaikutustilanteisiin ja hänen tulee selviytyä niistä. (Alijoki, E. 1998, 51-55.)

Leikki on tärkeä toiminto sillä vuorovaikutustaidot karttuvat leikin avulla. Lapsi oppii samanikäistensä kanssa jakamaan, antamaan periksi ja sovitteluun. Myös toisten huomioon ottaminen alkaa rakentua. (Alijoki, E. 1998, 51-55.) Lapsi koettelee taaperoiässä rajojaan ja aikuisen tulisi auttaa löytämään ne. Lapsi ei kuitenkaan ole tahallaan tottelematon vaan harjoittelee ymmärtämään monenlaisia sääntöjä ja ohjeita. Hän siis testaa ja hakee rajoja, mitä voi tehdä ja mitä ei. Aikuisilta vaaditaan sinnikkyyttä ja sietokykyä asettaa järkevät sekä perustellut rajat ja ottaa vastaan lapsen kiukkukohtaukset ja protestit. Lapsi tarvitsee silti ihailua, kiitosta ja hellittelyä. (MLL 2013b.)

6.2 Leikki-ikä (3 vuotta) ja itsenäistymisen ikä (4 vuotta)

Leikki-ässä suurin osa sosiaalisesta vuorovaikutuksesta tapahtuu kielen välityksellä. Puheen avulla lapsi pyrkii saamaan yhteyden muihin ihmisiin ja myös kontrolloimaan ympäristöä. Sanavarasto on lisääntynyt huikeasti ja lapsella onkin jo yli tuhat sanaa aktiivisessa käytössä. Puhe on myös vieraille ymmärrettävää. Lapsi kyselee paljon ja tämän avulla kartuttaa ilmaisuaan ja käsitteistöään. Vaikka lapsi osaa jo paljon sanoja, hänen sanallinen tunneilmaisu on kuitenkin rajoittunutta ja suurimmat tunteet ilmaistaan motorisesti. Hän on itsekeskeinen ja hänen kykynsä ymmärtää muiden ihmisten sanallisesti ilmaisemia tarpeita ja toiveita on puutteellinen. Lapselle on tärkeämpää miten sanotaan kuin mitä sanotaan. Esimerkiksi jos kielletään, lapsi ei ota sitä tosissaan kun kieltäjä sanoo sen hymyssä suin. (Alijoki, E. 1998, 55.)

Leikki-ikäisenä lapset alkavat kaipaamaan kavereitaan entistä enemmän. Lapsen olisi hyvä tavata kavereitaan ja harjoitella yhdessä olemisen pelisääntöjä. Sosiaaliset taidot hioutuvat pikku hiljaa ja yhteisleikki ei aina välttämättä onnis-

tu. Riitatilanteet saattavat olla aggressiivisia: huutoa, haukkua ja jopa käsiksi käymistä. Tämänkin avulla lapsi harjoittelee sosiaalisia taitojaan. (MLL 2013c.)

Itsenäistymisen iässä vauhti lisääntyy ja leikit sekä tunteenpurkaukset voivat olla rajuja (Alijoki, E. 1998, 66). Myös lapsen itsekeskeisyys vähentyy. Lapsi pystyy paremmin huomioimaan muiden tunteet ja toiveet. Hän osaa lohduttaa, osoittaa myötätuntoa ja houkutella muita paremmalle tuulelle. Lapsi alkaa vertailemaan omia kykyjä ja taitoja kavereihinsa. Merkitys itsetunnolle on, että hän pärjää samantasoisesti kavereidensa kanssa. Lapsi alkaa kokea huonommuuden tunteita, jos hän tuntee olevansa erilainen kuin muut. Lapsi tarvitsee aikuiselta rohkaisua, itsetunnon vahvistamista ja omien kykyjensä sekä taitojensa esiin nostamista. (MLL 2013d.)

Neljä -vuotiaalla mielikuvitusmaailma on suuresti läsnä. Lapsi eläytyy voimakkaasti siihen, mitä on kokenut ja pystyy sanallisin keinoin kuvaamaan tunteitaan. Joskus voimakas eläytyminen saattaa sekoittaa sadun ja todellisuuden rajan. Tässä iässä lapsella on usein pelkoja ja painajaisia. Niiden käsittelyssä tarvitaan aikuista. Puhe on tässä iässä sujuvaa ja äidinkielen perusrakenteet ovat hallussa. Lapsella on käytössä jopa toista tuhatta sanaa. Jotkut käsitteet saattavat sekoittua, sillä lapsi elää juuri tässä ja nyt. Monimutkaisten ohjeiden ymmärtäminen voi olla haastavaa. Lapsi osaa toimia ryhmässä, noudattaa ryhmän sääntöjä ja kuunnella muita. Hän pystyy toimimaan niin kuin on sovittu ja osaa sopia leikkien valinnoista. Myös yksinleikkiminen helpottuu, sillä muistin ja kuvittelun taidot ovat kehittyneet. (Alijoki, E. 1998, 66-67.)

6.3 Varhaisesikouluikä (5 vuotta) ja esikouluikä (6 vuotta)

Varhaisesikouluikäinen nauttii muiden aikuisten ja lasten seurasta. Ystävyys-suhteet alkavat olla pysyviä. Sosiaaliset taidot ovat hiutuneet entistä paremmiksi. Lapset osaavat neuvotella asioista, pukea asiat sanoiksi ja joustaa tarpeen mukaan. Riidat kavereiden kanssa vähenevät. Mahtailu ja leuhkiminen kuuluu kehitykseen tässä ikävuodessa, koska sillä yritetään peitellä omia puutteita. Lapset ottavat huomioon entistä enemmän muiden mielipiteet, mikä on hienoa

ja hyväksyttävää. 5 –vuotiaalle hiukan vanhemmat ovat erityisesti esikuvia. (MLL 2013e.)

Viiden vuoden ikäiselle keskustelut aikuisten kanssa on tärkeitä havaintojen, ajatusten ja tunteiden arvioinnin sekä tiedostamisen kehittymisen kannalta. Kasvavan lapsen tunne-elämän ja tietomäärän kehityksen tulisi olla tasapainossa, sillä tunteeton tieto on tuhoisaa ja tunne ilman tietoa sokeaa. 5 –vuotiaalla on käytössä aktiivisesti yli kaksituhatta sanaa. Ääntäminen on myös äidinkielen mukaista. Hän kyselee paljon ja kysymykset kohdistuvat yleisesti syy-yhteyksiin, aikaan, ihmisten toimiin, lukumääriin ja abstrakteihin asioihin. (Alijoki, E. 1998, 69.)

6 –vuotias esikoululainen haluaa toimia mahdollisimman itsenäisesti. Hän voi vastustaa ja uhmata aikuisten määräämiä sääntöjä mutta lapsi kuitenkin tarvitsee turvallisia rajoja. Rajojen sisällä lapsen tulee kuitenkin saada sopivassa määrin päätösvaltaa. Hänen kanssaan kannattaa neuvotella asioista. Lasta tulee kuulla, vaikka hänen toiveidensa mukaan ei aina toimita. Sääntöihin sitoutuminen on helpompaa, joiden laadinnassa lapsi on itse ollut mukana. Pettymykset tässä iässä kuuluvat kehitykseen, sillä se selkeyttää lapsen elämää ja lapsi oppii, että joskus saattaa tulla pettymyksiä. (MLL 2013f.)

Lapsi ihailee tässä iässä aikuisia ja haluaa tehdä samoja asioita kuin aikuiset. Lapsi kannattaa ottaa mukaan erilaisiin puuhiin ja antaa lapselle vastuuta tehtävän hoitamiseen. Lapsi saa hyvän olon tunnetta kun hän saa hoitaa tärkeän asian ja toimia itsenäisesti. Lapselle tulee antaa lopuksi kiitosta ja kehua kun tehtävä on hoidettu. Tässä isässä lapsi osaa puheella ilmaista selkeästi itseään ja myös tunneilmaisuun löytyy sanoja. Lapsi alkaa ymmärtää oikean ja väärän eron sekä reilun ja epäreilun eron. Kaverisuhteet ovat tärkeitä, mutta ne voivat olla välillä räiskyviäkin. Riidat kuitenkin alkavat ja loppuvat nopeasti. Erityisesti tytöt saattavat muodostaa porukoita ja ulkopuoliselle tunteet voivat olla surua, kiukkua ja häpeää sekaisin. Kaverisuhteet kuitenkin opettavat lasta. Lapsi oppii vuorottelua, neuvottelua ja toisten huomioon ottamista. Hän ei kuitenkaan ymmärrä, että omat puheet voivat loukata toisia. Lapsi voi arvostelevasti kommentoida itselleen outoja asioita ja ihmisiä. (MLL 2013f.)

7 TOIMIVA TYÖYHTEISÖ

7.1 Työyhteisötaidot

Työpaikkaa kutsutaan työyhteisöksi. Siellä tulee olla sosiaalista kanssakäymistä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta (Talentia 2013). Työyhteisöä kutsutaan toiminnalliseksi kokonaisuudeksi, jolla on yhteinen perustehtävä, yhteinen esimies ja yhteiset aineelliset voimavarat. Työntekijät ovat säännöllisesti vuorovaikutuksessa keskenään ja henkilöstö koostuu monista eri ammattiryhmistä. (Ristioja & Tamminen 2010, 17.)

Toimiva työyhteisö määritellään niin, että ilmapiiri on kannustava, yhteistyö toimii ja hyödynnetään monipuolista osaamista. Työyhteisön tulee olla myönteinen, jotta töihin tulo tuntuu mukavalta ja motivaatio säilyy koko työpäivän ajan. (Hongkiat 2013.) Esimiehellä on haasteellinen tehtävä, koska hän pitää huolta, että työyhteisön perusrakenteet ovat kunnossa ja toiminnan tavoitteet ohjaavat työn tekemistä (Työterveyslaitos 2013).

Lähtökohtana päivähoidon työyhteisössä on, että tuetaan kokonaisvaltaisesti lapsen kehitystä ja oppimista. Päiväkotiryhmässä työskennellessä jokaisella tulee olla selkeä käsitys omasta roolistaan, tehtävistään ja riittävän keskinäinen vuorovaikutus. Jokainen työntekijä hoitaa omat vastualueensa ja tunnistaa muiden vahvuudet. (Ristioja & Tamminen 2010, 17.)

Työyhteisötaidoissa ydin on, että pyritään olemaan riittävässä vuorovaikutuksessa esimiehen ja työtovereiden kanssa. Työntekijänä tulee ottaa toiset huomioon ja ymmärtää, että jokainen yksilö on oma kokonaisuutensa. Yhteisötaitoja ovat myös kyky ja halu toimia rakentavalla tavalla perustehtävän suuntaisesti tukien työtovereitaan ja esimiestä. Edellytyksiä ovat rakentava asenne, hyvä käytös ja tiedolliset valmiudet. Hyvän työyhteisön vastuu kuuluu jokaiselle työntekijälle. Jotta työyhteisöstä saadaan toimiva tulee olla aktiivinen ote työn tekemiseen, kehittämiseen, kyky pyytää palautetta tai tietoa sekä ottaa ja antaa pa-

lautetta muilta/muille. Työpaikalla tulee myös uskaltaa ottaa esille vaikeatkin asiat. (Ristioja & Tamminen 2010, 17.)

Hyvä työyhteisö syntyy monista erilaisista elementeistä. Ne ovat hyvä yhteishenki, toimiva vuorovaikutus, tarkoituksenmukaisuus, omien ja muiden vahvuuksien tunnistus, arvostaminen, vastuullinen toiminta ja omien rajojen tunnistaminen. (Ristioja & Tamminen 2010, 17.)

7.2 Hyvä yhteistyö ja toimiva vuorovaikutus

Edellytys toimivalle yhteistyölle on hyvä vuorovaikutus. Tuleekin muistaa, että vuorovaikutus ei ole pelkästään puhumista. Viestiminen tapahtuu myös ilmeillä, eleillä, äänenpainolla jne. Jokaisen tulisi omaksua, että vuorovaikutustyyplejä on erilaisia, sillä se auttaa viestin vastaanottamisessa ja ymmärtämisessä. Vuorovaikutukseen saattaa tulla kitkatilanteita, sillä ihminen voi tulkita asioita hyvin eri tavoin. Tulkintaan taas vaikuttavat omat arvot, asenteet, persoonallisuus ja kokemukset. (Ristioja & Tamminen 2010, 17.) Jokaisessa työyhteisössä tulee kitkatilanteita ja se on ihan normaalia. Tilanteet tulee selvittää mahdollisimman pian, jotta pystytään keskittymään itse työhön. (Työturvallisuuskeskus 2013.)

Mitkä ovat vuorovaikutuksen avaimet:

- Aitous
- Eläytyminen
- Kuunteleminen
- Avoimuus
- Toisten kunnioittaminen
- Itsensä hyväksyminen, roolin tunteminen ja pysyminen siinä
- Kiinnostuneisuus
- Myönteisyys. (Ristioja & Tamminen 2010, 18.)

8 VANHEMPIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

8.1 Kasvatuskumppanuus

Yhteistyötä vanhempien kanssa kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Se tarkoittaa päivähoidon ammattilaisen ja vanhempien välistä keskinäistä ja vastavuoroista vuorovaikutusta. Kasvatuskumppanuus luodaan niin, että vanhemmat ja kasvattajat jakavat lapsen kasvatustehtävän yhteisesti. Tavoitteena on mahdollisimman avoin ja refleктоiva jakaminen lapsen kehityksestä, kasvusta ja hoidosta. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133.)

Kasvatuskumppanuussuhde kehittyy arjessa. Kuulumisia tulee vaihtaa päivittäin ja edetään pienin askelin. Luonnollisesti keskustelu tapahtuu silloin kun lasta tuodaan ja haetaan päivähoidosta. Kasvattajan vastuulla on kertoa päiväkodin ja työntekijöiden toimintatavoista. Tämä lisää vanhempien tietoisuutta päivähoiton kulusta ja päiväjärjestyksestä. (Järvinen ym. 2011, 119.)

8.2 Vanhempien kohtaaminen

Vanhempia kohdattaessa tärkeä taito on empatiakyky. Se tarkoittaa kykyä asettua toisen ihmisen asemaan. Täytyy muistaa, että kaikki ihmiset eivät ajattele samalla tavalla ja jokaisella on erilaiset odotukset sekä tarpeet. Kaikkiin vanhempiin tulee suhtautua samalla tavalla vaikka yhteistyö on joidenkin vanhempien kanssa helpompaa kuin toisten. Tarvitaan empatiakykyä, jotta pystytään ymmärtämään juuri sitä ihmistä, joka on edessämme. (Koivunen 2009, 159-160.)

Vanhemmat ovat myös osa sosiaalista toimintaympäristöä kun he tuovat ja haakevat lapsiaan päivähoidosta. Vanhemmat ovat vuorovaikutustilanteissa kun he saapuvat päiväkotiin. (Koivunen 2009, 183.)

9 TOIMINNALLISEN OSUUDEN ETENEMINEN

9.1 Lähtökohdat

Halusin kehittämistyöni olevan sellainen, että siitä on hyötyä työelämäkumppanille ja koko päiväkotiyksikölle. Ollessani ensimmäisessä harjoittelussa Viherkodon päiväkodissa johtaja kiinnostui tulevasta harjoittelustani ja opinnäytetyöprosessista. Johtaja kertoi tulevan toimintakauden kehittämiskohteista ja päätimmekin, että teen opinnäytetyöni siitä. Olin itse myös kiinnostunut aiheesta.

Lähdimme yhdessä johtajan kanssa suunnittelemaan, mikä olisi kehittämistyöni. Päiväkodissa oli tarkoitus toimintakautena 2013–2014 kehittää fyysistä -, psyykkistä – ja sosiaalista toimintaympäristöä. Päätimme yhteistoimin, että teen kehittämistyöni sosiaalisesta toimintaympäristöstä. Siitä on eniten hyötyä päiväkodille, koska aihe on vieras ja tietyllä tavalla haastavakin. Harjoitteluni osui myös hyvin, sillä juuri silloin kehittämisen kohteena oli sosiaalinen toimintaympäristö. Mietimme myös, että aihe on juuri sosionomin ydinsisällistä, joten siitä olisi myös minulle paljon hyötyä.

Lähdimme miettimään yhdessä, teenkö toiminnallisen opinnäytetyön vai tutkimuksen. Päädyimme yhteistuumiin siihen, että teen toiminnallisen opinnäytetyön eli kehittämishankkeen. Totesimme, että siitä päiväkotiyksiköni hyötyisi eniten ja saisin kattavan, toimivan ja hyvän opinnäytetyöprojektin. Sovimme, että pidän kaksi pedagogista iltaa aiheestani ja teen infolehtisen pedagogisen illan ja tulevaisuuden tueksi. Pedagogisista illoista toisen pitäisin Tuulenpesän päiväkodissa ja toisen Viherkodon päiväkodissa. Kohderyhmänä olisivat päiväkodin henkilökunta. Sovimme, että kehittämishanke tapahtuu tiiviissä yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa harjoitteluni aikana. Päätimme myös, että tuon omaa osaamistani ja tietoisuuttani käytäntöön ja erityisesti siihen ryhmään, jossa olen harjoittelussa. Kun olimme käyneet tarpeelliset keskustelut ja sopineet käytännön asioista opinnäytetyöprojekti lähti vauhdilla käyntiin.

9.2 Prosessin eteneminen

Kehittämishanke käynnistyi maaliskuussa 2013 kun ensimmäinen harjoitteluni päiväkodissa päättyi. Sovimme johtajan kanssa, että teen opinnäytetyöprojektin ja tulevan harjoittelun heille. Aihevalintoja meillä oli monia ja emme vielä kevään aikana päättäneet, mikä aiheeni oli. Kesän ajaksi jäimme hauduttelemaan aihetta ja sovimme, että olemme syksyn alussa yhteydessä toisiimme.

Heti syyskuussa 2013 kun koulu alkoi opinnäytetyöprojekti ja kirjoittaminen alkoi olemaan ajankohtaista ja otin heti yhteyttä päiväkodin johtajaan. Päätimme yhdessä aiheen, joka on päiväkodin sosiaalinen toimintaympäristö. Keskustelimme johtajan kanssa näkemyksistä ja siitä, mitä sosiaaliseen toimintaympäristöön oikein kuuluu ja mikä olisi juuri heidän päiväkodeille hyödyllistä. Sovimme myös, että kehittämishankkeeseen kuuluu kaksi pedagogisen illan pitämistä ja infolehtisen tekeminen. Kävimme läpi, mitä infotilaisuus ja infolehtinen voisi sisältää ja mikä niiden idea olisi. Kävimme myös yhdessä läpi, mikä olisi aikataulu. Kirjoitimme näistä kaikista opinnäytetyösopimuksen ja samalla myös harjoitteluuni liittyvän sopimuksen.

Lokakuussa 2013 kirjoitin suunnitelman kehittämistyöstäni. Suunnitelman kirjoittaminen oli minulle helppoa, sillä olimme käyneet johtajan kanssa hyvät keskustelut siitä, mitä kehittämishanke pitäisi sisällällä. Kun suunnitelma oli valmis, esitin sen päiväkodin johtajalle ja hänen mielestään se oli hyvä. Suunnitelma vastasi juuri heidän toiveitaan. Suunnitelmani hyväksyttiin marraskuun alussa 2013. Tämän jälkeen lähdin heti valmistelemaan kirjallisen osuuden pohjaa ja miettimään otsikoita sekä aiheita mitä käsittelen raportissani.

Harjoitteluni alkoi marraskuun lopussa 2013 ja siitä käynnistyi myös kunnolla itse kehittämishanke. Heti harjoittelun alussa pidimme johtajan kanssa opinnäytetyöprojektiin liittyvän palaverin. Esitin johtajalle teoriaosuuden pohjan, jonka olin tehnyt ennen harjoittelua. Tarkensimme hiukan teoriapohjan aiheita ja toimme esille omia näkemyksiä. Keskustelujen avulla sain vielä kattavamman ja heidän tarpeitaan palvelevan teoriapohjan. Sain johtajalta myös hyviä kirjallisuusvinkkejä. Päiväkodista sain lainata kirjoja ja sieltä löytyikin aika paljon ai-

heeseeni liittyvää kirjallisuutta. Tarkensimme myös lopuksi kuukausikohtaisesti tulevaa aikataulua.

Joulukuun alussa 2013 osallistuin talon palaveriin. Kerroin palaverissa kehittämistyöstäni koko henkilökunnalle. Sovimme siellä myös aikataulut pedagogisen iltojen pitämiselle. Tuulenpesän pedagoginen ilta olisi 6.2.2014 klo 17 ja Viherkodon pedagoginen ilta 12.2.2014 klo 17. Joulukuussa kirjoitin teoriaosuuden.

Tammikuussa alussa 2014 annoin teoriaosuuden luettavaksi johtajalle ja sain hyvää palautetta. Se vastasi täysin päiväkodin tarpeita. Olin ajatellut teoriasuutta monesta eri näkökulmasta ja sen avulla olin saanut aikaiseksi kattavan teoriaosuuden. Olin saanut hyvin poimittua monista eri kirjallisuuksista tärkeimmät jyvät teoriaosuuteen. Sain johtajalta hyvää apua myös pedagogisen illan ja infolehtisen suunnitteluun. Hän oli alleviivannut teoriaosuudestani ne asiat, jotka olivat hänen mielestään tärkeitä heidän pedagogisessa illassa ja infolehtisessä. Kävimme myös läpi aikatauluani ja totesimme, että olin aikataulussa jopa edellä ja oikein hyvässä vaiheessa. Keskustelimme myös pedagogisen illan pituudesta ja siitä, mitä ilta pitäisi sisällään. Sovimme, että ilta pitää sisällän minun teoriaosuuden ja keskustelua aiheesta. Johtajan olisi tarkoitus vetää keskustelua ja minä kirjoittaisin muistiinpanoja. Ne liittäisin infolehtiseen. Tammikuun lopulla suunnittelin PowerPoint esityksen pedagogisia iltoja varten. Kävimme johtajan kanssa läpi PowerPoint esityksen ja korjasi vielä muutamia kohtia kunnes sain diat valmiiksi.

Helmikuun alussa 2014 suunnittelin ja tein infolehtisen. Kävimme sen läpi johtajan kanssa ja infolehtinen oli hyvä. Se vastasi päiväkodin tarpeita ja toimi apuna myös niille, jotka eivät päässeet osallistumaan pedagogiseen iltaan. Ensimmäisen pedagogisen illan pidin 6.2.2014 Tuulenpesän päiväkodin henkilökunnalle. Kävimme läpi minun dioja ja kävimme vapaata keskustelua aiheesta. Keskustelujen aikana toimin kirjurina ja johtaja ohjasi keskustelua. Toisen pedagogisen illan pidin 12.2.2014 Viherkodon päiväkodin henkilökunnalle. Ilta eteni samalla kaavalla kuin Tuulenpesän pedagoginen ilta. Puolesta välissä kuuta harjoitteluni Viherkodon päiväkodissa päättyi.

Maaliskuussa 2014 kirjoitin kehittämistyöhön toiminnallista osuutta ja etenemisen vaiheita. Korjailin myös teoriaosuutta poistamalla turhia asioita ja lisäämällä tärkeitä asioita. Kirjoitin myös pohdinnat osuuden valmiiksi. Sain ensimmäisen kunnon version valmiiksi.

Huhtikuu 2014 kului kirjallisen osuuden viimeistelyssä. Viimeistelin vielä teoriaosuutta sekä toiminnallista osuutta. Kävin myös läpi kielen sujuvuutta, ymmärrettävyyttä ja kirjoitusvirheitä. Huhtikuun lopussa sain opinnäytetyöni valmiiksi ja palautin sen koululle. Olin pysynyt kehittämistyössäni täysin suunnitellussa aikataulussa.

10 PEDAGOGISEN ILLAN PITÄMINEN

10.1 PowerPoint esityksen tekeminen

PowerPoint esityksen tekeminen oli osaltaan haastavaa, sillä oli vaikea valita aiheita, mitä tulisin käsittelemään pedagogisen illan aikana. Sain hyvää apua päiväkodin johtajalta. Keskustelimme siitä, mitä illan aikana voisi käydä läpi. Lisäksi hän luki kehittämistyön alustavan teoriaosuuden ja alleviivasi sieltä kohtia, joita hän haluaisi, että illassa käydään läpi. Tämä helpotti selvästi minun työtäni.

Lähdin kokoamaan teoriaosuuden pohjalta esitystä. Yritin tehdä dioista mahdollisimman tiiviitä, selkeitä ja helppolukuisia. Dioissa oli kirjoitettuna pelkästään pääkohdat asioista. Itse ajattelin, että diojen avaaminen tapahtuu sillä, että puhun ne auki. Kun olin esityksen saanut valmiiksi kävimme sen vielä läpi johtajan kanssa ja korjasin muutamia asioita kunnes esitys oli valmis.

10.2 Pedagoginen ilta Tuulenpesässä

Ensimmäisen pedagogisen illan pidin Tuulenpesän päiväkodissa 6.2.2014 klo 17.00-19.00. Tilaisuuteen osallistui 8 naista, 2 miestä ja päiväkodin johtaja. Osallistujamäärä oli hyvä, sillä Tuulenpesän päiväkotia on pieni yksikkö ja hyvin moni pääsi osallistumaan iltaan.

Ilta alkoi rennoissa merkeissä. Aluksi oli tarjolla syötävää ja juotavaa. Se antoi illalle mukavan ja rennon tunnelman kun ihmiset saivat syödä rauhassa ja keskustella työkavereidensa kanssa. Syömisen jälkeen alkoi osuuteni. Jaoin jokaisen osaston työntekijöille yhden infolehtisen. Infotehtävään sai tehdä muistiinpanoja ja se toimi pedagogisen illan tukena. Tämän jälkeen aloin käymään dioja läpi. Kerroin aina mitä jokaisessa diassa sanottiin ja lisäksi kerroin myös lisätietoja aiheeseen. Niiden pohjalta työntekijät saivat myös tehdä muistiinpanoja infotehtävään.

Ensimmäiseksi kerroin mikä on se sosiaalinen toimintaympäristö ja mitä siihen kuuluu. Sen jälkeen syvennyin lapsiin ja kerroin tarkemmin siitä, mitä lapset opettelevat sosiaalisessa toimintaympäristössään. Kävin myös läpi leikin merkityksen ja sen tärkeyden sosiaalisen ympäristön näkökulmasta. Kerroin mitä ovat sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Annoin sen jälkeen esimerkkejä millainen on sosiaalinen ihminen ja millainen on taas epäsosiaalinen ihminen. Tämän jälkeen näytin kuvion myönteisen vuorovaikutuksen kehästä, joka löytyy myös kehittämistyön teoriaosuudesta. Kerroin, mitä kuvio tarkoittaa ja avasin sitä. Seuraavaksi kävin läpi sosiaalista kompetenssia ja sosiaalista kompetenssia lapsessa. Sitten vaihdoin aiheen työyhteisöön. Kerroin, millainen on toimiva työyhteisö ja mitkä ovat lähtökohdat päivähoiton työyhteisössä. Kävin läpi myös vuorovaikutuksen avaimia toimivassa työyhteisössä. Lopuksi kerroin vielä, miten vanhemmat ovat osa sosiaalista toimintaympäristöä.

Kun teoriaosuuteni oltiin käyty läpi alkoi vapaa keskustelu aiheesta. Päiväkodin johtaja ohjasi keskustelua ja itse toimin kirjurina. Kirjoitin ylös keskustelussa käytyjä aiheita. Keskustelussa tulikin ilmi hyvin mielenkiintoisia aiheita ja niitä työntekijät pohtivat yhdessä.

Pedagoginen ilta sujui hyvin ja aikakin tuli täytettyä. Itseni vähän jännitti, että entä jos esitykseni on liian pitkä tai liian lyhyt. Kaikki kuitenkin meni sopivasti ja hyvin. Jännitys ensimmäisessä pedagogisen illan pitämisessä oli aika suuri ja se näkyi siinä, että puhuin aika nopeasti. Dioja läpi käydessä olisi kannattanut hiukan hengähtää ja antaa tilaa työntekijöiden kommenteille ja mietteille.

Illan päätyttyä kirjasin keskustelun aiheet koneelle ja liitin ne infolehtisen jatkoksi. Toimitin lisäsivut päiväkodin johtajalle ja hän jakoi ne jokaiselle osastolle. Päätimme myös johtajan kanssa, että Viherkodon illassa käymme keskustelua jokaisen dian jälkeen. Näin saamme aikaiseksi kattavamman keskustelun jokaisesta aihealueesta.

10.3 Pedagoginen ilta Viherkodossa

Toisen pedagogisen illan pidin Viherkodon päiväkodissa 12.2.2014 klo 17.00-19.00. Tilaisuuteen osallistui 15 naista, 2 miestä ja päiväkodin johtaja. Osallistujamäärä oli hyvä ja melkein kaikki pääsivät osallistumaan.

Illan rakenne oli hyvin samanlainen kuin Tuulenpesän päiväkodissa. Aluksi oli tarjolla ruokaa ja juomaa. Kaikki saivat syödä, juoda ja keskustella ennen osuuteni alkua. Kun osuuteni alkoi jaoin infolehtiset. Jokainen osasto sai yhden lehtisen. Lähdin kertomaan dioja läpi. Tällä kertaa tein niin, että kävin yhden dian läpi ja sen jälkeen käytiin keskustelua aiheesta. Sovimme tästä etukäteen johtajan kanssa, sillä näin saatiin aikaiseksi kattavammat keskustelut ja jokaisesta aihealueesta tuli jotain keskustelua. Kirjasin keskustelun aiheita ylös ja johtaja ohjasi keskustelua. Ne olivat hyvin mielenkiintoisia ja itsekin osallistuin niihin.

Ilta sujui todella hyvin ja aika tuli täytettyä. Ilta meni myös omalta osaltani rennommin, sillä jännitystä ei ollut lainkaan kun olin jo kerran pitänyt pedagogisen illan. Minulla oli levollinen tunnelma ja puhuin hyvin rennosti. Sain erittäin hyvää palautetta niin päiväkodin johtajalta kuin muultakin henkilökunnalta. He olivat pitäneet illasta, saivat paljon illasta irti ja oppivat uutta. He kertoivat, että myös tämän pohjalta on helppo lähteä kehittämään oman ryhmän sosiaalista toimintaympäristöä.

Illan päätyttyä kirjasin taas keskustelun aiheet koneelle ylös ja toimitin lisäsivut päiväkodin johtajalle. Hän toimitti ne eteenpäin niin, että jokainen osasto sai omansa. Keskustelusivuista tuli Viherkodossa paljon kattavammat ja siihen vaikuttaakin se, että keskustelua syntyi enemmän kun keskusteltiin jokaisen dian jälkeen.

11 INFOLEHTINEN PEDAGOGISEN ILLAN TUKENA

11.1 Perustelut infolehtisen tekemiselle

Infolehtisen tekemisen idea lähti siitä, että se toimisi pedagogisen illan tukena ja olisi apuna niille, jotka eivät päässeet osallistumaan iltaan. Sen on myös tarkoitus toimia apuna jälkeenpäin, kun sosiaalista toimintaympäristöä kehitetään konkreettisesti päiväkodissa ja omissa ryhmissä. Infolehtisen idean sain opinäytetyöni ohjaajalta. Lähdin työstämään ideaa ja vein sen päiväkodin johtajalle. Päiväkodin johtajan mielestä se oli hieno idea ja lähdimme yhdessä työstämään sitä.

Mietimme yhteisissä palaverissa johtajan kanssa, mitä infolehtinen pitäisi sisältää. Infolehtisen tekoprosessi kesti lähes koko harjoittelun ajan. Meillä oli monta ideaa, mitä infolehtisen sisältöön kuuluisi, mutta loppujen lopuksi päädyimme mahdollisimman selkeään sisältöön. Päätimme, että infolehtisen sisältö perustuu PowerPoint esitykseen ja lisänä siinä ovat muistiinpanosivut.

11.2 Infolehtisen sisältö

Infolehtinen on koottu PowerPoint esityksen perusteella, jonka esitin Tuulenpesän ja Viherkodon päiväkodin pedagogisessa illassa. Sisällön PowerPoint esitykseen ja infolehtiseen kokosin teoriaosuuden pohjalta. Päiväkodin johtaja luki teoriaosuuteni ja alleviivasi siitä asioita, joita hän haluisi, että pedagogisessa illassa, PowerPoint esityksessä ja infolehtisessä tulisi esille. Lähdin sen perusteella kokoamaan infolehtistä. Infolehtinen on jaettu viiteen eri osioon.

Ensimmäinen osio käsittelee yleisesti sosiaalista toimintaympäristöä ja mitä siihen kuuluu. Tämän jälkeen syvennyttään siihen, mitä lapset opettelevat sosiaalisessa toimintaympäristössä ja mikä on leikin merkitys tältä näkökulmalta.

Toinen osio käsittelee sosiaalisuutta. Siinä kerrotaan sosiaalisuudesta ja mitkä ovat hyvät sosiaaliset taidot. Sen jälkeen verrataan sosiaalisen ihmisen ja epä-

sosiaalisen ihmisen eroja. Tässä tutustutaan myös vuorovaikutuksen kehään, joka löytyy kehittämistyön teoriaosuudesta. Lopuksi käsitellään sosiaalista kompetenssia ja mitä sosiaalinen kompetenssi on lapsessa.

Kolmannessa osiossa käsitellään työyhteisöä. Siinä syvennytään siihen, millainen on toimiva työyhteisö ja miten työyhteisö saataisiin toimimaan. Tässä osiossa käydään läpi myös päivähoidon työyhteisöä. Siinä kerrotaan, mitkä ovat lähtökohdat päivähoidon työyhteisössä ja miten siitä saataisiin toimiva ja hyvä. Vuorovaikutuksen avaimet työyhteisössä on myös osa tätä osiota. Siinä kerrotaan, mitä asioita kannattaa työyhteisön vuorovaikutustilanteissa käyttää ja ottaa huomioon.

Neljännessä osiossa käsitellään lyhyesti sitä, ovatko vanhemmat osana sosiaalista toimintaympäristöä. Siinä käydään läpi millä tavalla ja missä tilanteissa vanhemmat ovat osana sosiaalista toimintaympäristöä.

Viidennessä eli viimeisessä osiossa on keskustelun aiheita ja kysymyksiä. Niiden on tarkoitus herättää keskustelua muiden työntekijöiden kanssa. Niiden on myös tarkoitus pistämään miettimään itsekseen asioita sekä antaa hyötyä ja apua oman ryhmän ja päiväkodin sosiaalisen toimintaympäristön kehittämiseen. Lopuksi infolehtisessä on mukana Tuulenpesän päiväkodissa ja Viherkodon päiväkodissa käydyt keskustelun aiheet pedagogisen illan yhteydessä.

11.3 Infolehtisen ulkoasu

Pyrin luomaan infolehtisen ulkoasun mahdollisimman selkeäksi, jotta se olisi mahdollisimman helppo käyttää ja siitä saataisiin mahdollisimman suuri hyöty. Infolehtinen on kirjoitettu tekstinkäsittelyohjelmalla vaaka asennossa A4 arkeille. Puolet vaaka-asentoisesta paperista on teorialietoa ja toinen puolisko muistiinpanoille, joita voi kirjoittaa pedagogisen illan yhteydessä tai jälkeenpäin. Infolehtinen sisältää kansilehden, teoriaosuuden, muistiinpano osuuden, keskustelun aiheita ja käytyjä keskustelun aiheita pedagogisessa illassa. Sivuja infolehtisellä on yhteensä 19. Infolehtinen on tehty paperille ja se on niitattu kulmasta yhteen.

Käytin infolehtisessä kuvia, jotta siitä tulisi eläväisempi ja mukavampi lukea. Pysin kuvittamaan infolehtisen aiheiden mukaisesti, jotta kuvat mukailisivat aiheita, joita käydään läpi. Kuvat voivat myös auttaa muistamaan erilaisia asioita, joita pedagogisessa illassa käytiin läpi.

11.4 Infolehtisen käytettävyys

Itse olin tyytyväinen infolehtiseen. Mielestäni olin onnistunut sen tekemisessä, vaikka loppuvaiheessa tuli vähän kiire, jotta sain sen valmiiksi pedagogiseen iltaan mennessä. Sain myös hyvää palautetta päiväkodin johtajalta sekä päiväkodin henkilökunnalta. Infolehtinen jaettiin joka ryhmään ja siellä he saavat hyödyntää infolehtistä työnsä yhteydessä.

Sain myös hyvää palautetta siitä, että sisältö oli hyvin selkeä. Siitä oli myös hyötyä niille, jotka eivät päässeet osallistumaan pedagogiseen iltaan. He pystyivät lukemaan infolehtisestä mitä illassa oltiin käyty läpi ja mitä keskustelun aiheita siellä nousi esille. Muistiinpanoista he saivat lisätietoa. Olin hyvin tyytyväinen aikaansaannokseeni.

12 POHDINTA

12.1 Tuotoksen yhteenvetoesittely ja arviointi

Kehittämishanke on ollut mielenkiintoinen ja haastava prosessi. Oppimiseni kannalta kehittämistyö tekeminen antoi minulle uusia työkaluja käytettäväksi liittyen omaan ammatilliseen osaamiseen. Oppimiani asioita voin käyttää myöhemmin omassa ammatillisessa osaamisessani. Opin kehittämistyötä tehdesäni monia erilaisia asioita. Niitä ovat esimerkiksi pedagogisen illan pitäminen, sosiaalisen toimintaympäristön kehittäminen, esiintymistaidot ja yhteistyö prosessia tehdessä.

Sain kehittämistyöstä kattavan ja mielenkiintoisen kokonaisuuden. Pystyn hyödyntämään tätä myös tulevassa työelämässäni ja pystyn tuomaan osaamistani tulevaan työyhteisöön. Toivon, että pedagoginen ilta ja infolehtinen antoivat päiväkodin henkilökunnalle mahdollisimman paljon avaimia ja valmiuksia kehittämään ja kiinnittämään huomiota sosiaaliseen toimintaympäristöön.

Haasteena prosessissa oli rajaaminen ja työn monimuotoisuus. Sosiaalinen toimintaympäristö aiheena on hyvin laaja, joten sitä piti tarkoin rajata ja miettiä, mitä aiheita haluaa käsitellä kehittämistyössä. Sosiaalinen toimintaympäristö aiheena oli minulle aivan vieras. Muistan, että koulussa joskus aihetta sivuttiin. Lähdin tekemään tätä kehittämishanketta lähes vieraana aiheena.

Kehittämistyön tekeminen yllätti myös, että se on niin laaja ja piti tehdä paljon yhteistyötä eri ihmisten kanssa. Prosessiin liittyi paljon erilaisia vaiheita ja se kulki tiiviisti mukana koko viimeisen opintovuoden aikana.

12.2 Työskentelyn arviointi

Tein prosessin aikana tiivistä yhteistyötä päiväkodin johtajan kanssa. Mielestäni meidän yhteistyö toimi todella hyvin ja saatiin aikaiseksi hyvä pedagoginen ilta ja infolehtinen. Sain paljon tukea päiväkodin johtajalta ja ohjaavalta opettajalta-

ni. Työskentely sujui aina aikataulun mukaisesti. Mielestäni kehittämishankeprosessi sujui tietyllä tavalla helposti, kun pysyi aikataulussa, yhteistyö oli molemmien puolesta ja valmisteli kaikki asiat ajoissa.

Pääosin olin tyytyväinen työskentelyyni, mutta olisin halunnut itse kiinnittää enemmän huomiota infolehtisen tekemiseen. Minulla tuli sen kanssa hiukan kiire, joten en ehtinyt niin tarkoin viimeistelemään sitä. Olisin myös halunnut enemmän olla konkreettisesti mukana sosiaalisen toimintaympäristön kehittämisessä omassa harjoitteluryhmässäni. Kun olin pitänyt pedagogiset illat, harjoitteluani oli jäljellä enää kaksi päivää, joten kehittäminen käytännössä jäi hiukan vähäiselle.

Tavoitteisiin pääsin mielestäni hyvin ja sain kaikki tavoitteeni täytettyä. Sain tuotettua hyvän pedagogisen illan sekä infolehtisen. Sain tuotua päiväkodin henkilökunnalle tietoisuutta sosiaalisesta toimintaympäristöstä ja sain tuotua heille kehittämisideoita. Koko prosessin aikana pidin mielessä tavoitteeni ja pyrin, että ne tulevat täytetyksi. Kun tein kehittämistyötäni palasin aina tavoitteisiin, jotta ne tulivat täytettyä ja pystyin prosessin aikana itse aiheessa, enkä lähtenyt rönsymään.

Pysyin aina hyvin suunnitellussa aikataulussa ja sain tehtyä kaikki asiat, jotka olivat suunnitelmassani. Aikataulussa olin jopa hieman edellä, mutta katsoin sen vain hyödyksi, sillä minulle jäi enemmän aikaa korjailla ja viimeistellä raporttia. Koin myös, että sain tarkkaa palautetta seminaarissa ja sain palautteesta mahdollisimman paljon irti kun työni oli aina hyvässä vaiheessa.

Jatkokehitysideoita aiheestani on hyvin monia. Sosiaalinen toimintaympäristö on aiheena laaja ja tässä työssä olen enemmänkin keskittynyt sosiaaliseen toimintaympäristöön yleisemmällä tasolla. Mielestäni jatkokehitysideat voisivat liittyä jokaiseen teorian aiheeseen ja niihin voisi perehtyä paremmin sosiaalisen toimintaympäristön näkökulmasta.

Mielestäni yksi tärkeä jatkokehitysidea olisi se, että tutustutaan päiväkodin päiväjärjestykseen ja perehdytään siihen paremmin sosiaalisen toimintaympäristön näkökulmasta. Omassa työssäni olin kirjoittanut aiheesta hyvin vähän ja tiiviisti.

Niiden avulla voitaisiin käytännössä kehittää sosiaalista toimintaympäristöä päiväkodin päiväjärjestyskohtaisesti.

Sosiaalisesta toimintaympäristöstä voisi myös tehdä tutkimusta esimerkiksi haastattelemalla henkilökuntaa, lapsia ja vanhempia. Voitaisiin tutkia, millainen sosiaalinen toimintaympäristö päiväkodissa ja miten se vaikuttaa esimerkiksi päiväkodin ilmapiiriin ja työyhteisöön.

12.3 Ammatillinen arviointi

Ammatillisen osaamisen kannalta tämä työ on ollut hyvin kehittävä. Työ on vahvistanut omaa ammatillista osaamista ja antanut lisää avaimia toimia lasten kanssa tulevassa työelämässä. Koen, että sain aiheesta hyvin paljon uutta tietoa ja voin tulevaisuudessa kiinnittää huomiota oman työpaikan sosiaalisen toimintaympäristön kehittämiseen. Pystyn myös jakamaan omaa tietoisuuttani muille työntekijöille. Mielestäni tämän kehittämishankeen aikana olen vahvistunut sosionomina (AMK) ja lastentarhanopettajana. Kehittämistyö on antanut hyvät valmiudet toimia käytännön työssä ja yhteistyössä muiden ihmisten kanssa. Sosionomin (AMK) rooli päiväkodissa on merkittävä ja erityisesti yhteistyö vanhempien ja muiden tahojen kanssa on tärkeää. Sosionomin (AMK) ydinosaamista on, että tekee yhteistyötä muiden tahojen kanssa ja osaa neuvoa asioissa sekä ohjata eteenpäin. Tässä tapauksessa sosionomin (AMK) tietää palveluista ja osata palveluneuvontaa.

Opinnäytetyöprosessi oli mielenkiintoinen ja mukava. Itse pidin prosessista vaikka siihen liittyikin haasteita. Opin paljon uutta ja sain uutta tietoa. Sain myös tietyllä tavalla uusia avaimia tulevaan elämään ja työelämään. Aluksi kehittämistyön tekeminen jännitti ja pelottikin, mutta kun sain työni valmiiksi olin todella tyytyväinen tuotokseeni. Mielestäni kehittämistyö kannattaa ottaa innolla vastaan ja kun tekee tiivistä yhteistyötä saa aikaiseksi hyvän, opettavan ja hienon kokonaisuuden, josta myös itse saa paljon hyötyä.

LÄHTEET

Ahvenainen, O.; Ikonen, O. & Koro, J. 2001. Johdatus erityiskasvatuksen käytäntöön. Helsinki: WSOY.

Alijoki, E. 1998. Pesästä pieni ponnistaa: lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen. Helsinki: Kirjayhtymä.

Antikainen, T-M. & Piirainen, M. 2010. Tunne minut: vanhempi-lapsisuhteen vahvistaminen toimintahetkien avulla. Viitattu 22.12.2013 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/27963/Piirainen_Maija_opinnaytetyotuote.pdf?sequence=1.

Aro, T. & Laakso, M-L. 2011. Taaperosta taitavaksi toimijaksi: itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Porvoo: Bookwell.

Helsingin kaupunki 2010. Päiväkotit Mainingin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 16.12.2013 <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/bf07e05c-1e93-487b-af18-494a9ce4de23/Pk+Mainingin+vasu112010.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=bf07e05c-1e93-487b-af18-494a9ce4de23>.

Hongkiat 2013. 5 characteristics of a positive work environment. Viitattu 22.12.2013 <http://www.hongkiat.com/blog/positive-working-environment/>.

Hurskanen, J. & Takkinen, J. 2013. 5-6 -vuotiaiden lasten sosioemotionaalisten taitojen vahvistaminen toiminnallisessa ryhmässä. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Iisalmi: Savonia ammattikorkeakoulu. Saatavissa myös http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/55562/Takkinen_Jenna_Hurskainen_Jelena.pdf?sequence=1.

Häkki, A.; Kuokkanen, H. & Virolainen, A. 2006. Lapsen parhaaksi: lähihoitaja varhaiskasvattajana. 1., painos. Helsinki: Edita Prima.

Ikonen, A. & Jolkonen, H. 2010. Lasten terveyttä edistävä päiväkotiympäristö. Opinnäytetyö. Hoitotyön koulutusohjelma. Mikkeli: Mikkelin ammattikorkeakoulu. Saatavissa myös https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13136/anne_ikonen.pdf?sequence=1.

Järvinen, M.; Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2011. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut!: turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kummu, J. 2010. "Kyllä on mukava nähdä millaisissa tiloissa lasta hoidetaan": päiväkotit lapsen toimintaympäristönä. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Saatavissa myös http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/17364/kummu_jenni.pdf?sequence=1.

Kunnat.net 2013. Varhaiskasvatus. Viitattu 12.12.2013 www.kunnat.net > Asiantuntijapalvelut > Opetus ja kulttuuri > Varhaiskasvatus.

Laine, K. & Aho, S. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.

Liukkonen, V. & Sannelvuo, P. 2011. "Miehän oon aina ollu sitä mieltä, että miulla ei oo keskitymisessä mittää vikkaa!" Sosiaalisesti ja emotionaalisesti sopeutumattomien oppilaiden itsearviointi sosiaalisesta kompetenssista. Erityispedagogiikan pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden ja psykologian osasto. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. Saatavissa myös http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110070/urn_nbn_fi_uef-20110070.pdf.

Mantsinen, A. 2010. Ympäristö liikuttaa lasta: päiväkodin ympäristöllisten tekijöiden merkitys esiopetusikäisten lasten liikunnallisessa aktiivisuudessa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavissa myös <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24385/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201006102031.pdf?sequence=1>.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään: näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 2., painos. Vantaa: Pedatieto.

MLL 2013a. Lapsen vuorovaikutustaidot kehittyvät ja muuttuvat. Viitattu 19.12.2013 www.mll.fi > Perheille > Tietokulma > Lapsen kasvu ja kehitys > 0-1 -vuotias > Sosiaalinen kehitys.

MLL 2013b. Lapsi oppii sosiaalisia taitoja. Viitattu 19.12.2013 www.mll.fi > Perheille > Tietokulma > Lapsen kasvu ja kehitys > 1-2 -vuotias > Sosiaalinen kehitys.

MLL 2013c. Sosiaalisten taitojen kehitys. Viitattu 19.12.2013 www.mll.fi > Perheille > Tietokulma > Lapsen kasvu ja kehitys > 3-4 -vuotias > Sosiaalinen kehitys.

MLL 2013d. Sosiaalisten taitojen kehitys. Viitattu 19.12.2013 www.mll.fi > Perheille > Tietokulma > Lapsen kasvu ja kehitys > 4-5 -vuotias > Sosiaalinen kehitys.

MLL 2013e. Sosiaalisten taitojen kehitys. Viitattu 19.12.2013 www.mll.fi > Perheille > Tietokulma > Lapsen kasvu ja kehitys > 5-6 -vuotias > Sosiaalinen kehitys.

MLL 2013f. Sosiaalisten taitojen kehitys. Viitattu 19.12.2013 www.mll.fi > Perheille > Tietokulma > Lapsen kasvu ja kehitys > 6-7 -vuotias > Sosiaalinen kehitys.

Nyyti ry 2013. Sosiaalisuus on eri asia kuin sosiaaliset taidot. Viitattu 16.12.2013 www.nyyti.fi > Apua ja tietoa > Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot.

Raasepori 2013. Päivähoidon tavoitteet. Viitattu 12.12.2013 www.raasepori.fi > Palvelut > Päivähoito > Yleistä > Päivähoidon tavoitteet.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus: erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Ristioja, J. & Tamminen, H. 2010. Työturvallisuus ja työhyvinvointi päivähoidossa. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.

Sosiaaliportti 2014. Päiväunet päiväkodissa. Viitattu 28.2.2014 www.sosiaaliportti.fi > Konsultointi > Kysymykset ja vastaukset > Varhaiskasvatus > Kysymykset ja vastaukset - varhaiskasvatus > Päiväunet päiväkodissa.

Sumujärvi, S. 2006. Tutkimus Tampereen kaupungin varhaiskasvatuksen ydinprosessin arviointikohteesta "Lapsi ilmaisee toiveitaan". Kasvatustieteen pro gradu tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavissa myös https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18205/URN_NBN_fi_jyu200761.pdf?sequence=1.

Talentia 2013. Työyhteisö. Viitattu 22.12.2013 www.talentia.fi > Työelämässä > Hyvä työpaikka > Työyhteisö.

THL 2013. Varhaiskasvatus. Viitattu 12.12.2013 www.thl.fi > Peruspalvelut > Varhaiskasvatus.

Työterveyslaitos 2013. Työyhteisö ja esimiestyö. Viitattu 22.12.2013 www.ttl.fi > Aihealueet > Työyhteisö ja esimiestyö.

Työturvallisuuskeskus 2013. Vuorovaikutus työyhteisössä. Viitattu 22.12.2013 www.ttk.fi > Työsuojelu > Psykososiaalinen työkuormitus > Vuorovaikutus työyhteisössä.

Vilén, M.; Vihunen, R.; Vartiainen, J.; Sivén.; Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus. Eri-tyinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Liite 1. Pedagogisen illan PowerPoint esitys.

Sosiaalinen toimintaympäristö päiväkodissa

Miia Häkki
Turun ammattikorkeakoulu

Mitä sosiaaliseen toimintaympäristöön kuuluu?

- Ryhmän sisäinen toiminta
- Ryhmän dynamiikka
- Tilassa olevien ihmisten väliset suhteet ja vuorovaikutus
- Lapsen tuoja ja hakija

”Myönteinen sosiaalinen
ympäristö kehittää ja tukee
lapsen minäkuvan ja
identiteetin muodostumista”

Lapset opettelevat sosiaalisessa toimintaympäristössä...

- Vuorovaikutustaitoja
- Ryhmässä toimimista
- Oman vuoron odottamista
- Kuuntelemista
- Itseilmaisua
- Sääntöjä
- Tapoja
- Toisten huomioon ottamista

Leikin tärkeys sosiaalisen ympäristön näkökulmasta

- Mielenterveyden edistäjä
- Itsetunnon kasvattaja
- Sosiaalisten taitojen kehittäjä
- Sosiaalisen terveyden kuvaaja

”Päiväkodilla on suuri merkitys, sillä jo varhaiskasvatuksessa ehkäistään syrjäytymistä”

Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot

- Sosiaalisuus on synnynnäinen temperamenttipiirre.
- Sosiaaliset taidot tarkoittavat sitä, että ihmisellä on kyky tulla toimeen toisten ihmisten kanssa.
- Sosiaaliset taidot eivät ole samalla tavalla perinnöllisiä kuin temperamenttipiirteet.

Sosiaalinen ihminen...

- ...on kiinnostunut muista ihmisistä
- ...haluaa saada muilta huomiota, kiitosta ja arvostusta.
- ... on välillä herkkä kritiikille.
- ... kokee voimakasta tarvetta kiinnittyä emotionaalisesti muihin ihmisiin ja pitää yllä pitkäaikaisia, emotionaalisia ihmissuhteita.

Epäsosiaalinen ihminen...

- ... on vähemmän sosiaalinen.
- ... viihtyy mielellään yksin.
- ... käyttäytyy niin, että tuottaa toiselle ihmiselle negatiivisia seuraamuksia.
- ... on itsenäisempi eikä ole kiinnostunut tapaamaan jatkuvasti uusia ihmisiä.

Myönteisen vuorovaikutuksen kehä

Sosiaalinen kompetenssi

- Sosiaalinen kompetenssi korkea:
  - Pystyy sovittamaan yhteen henkilökohtaisia päämääriä
  - Pystyy ylläpitämään myönteisiä suhteita muihin ihmisiin
- Osatekijät:
  - Yleinen myönteisyys
  - Kyky ratkaista ristiriitoja
  - Kyky luoda suhteita toisiin ihmisiin
  - Tietoisuus ryhmän normeista
  - Hyvä itsetunto
  - Myönteinen minäkuva

Sosiaalinen kompetenssi lapsessa

- Pääsee leikkeihin mukaan
- Ei katkaise keskusteluyhteyttä vaikka ei olisikaan saa mieltä toisten lasten kanssa
- Saa leikkiehdotuksena kuuluviin
- Osaa neuvotella itselleen mieluisan toimintaroolin

Toimiva työyhteisö

- Sosiaalisen kanssakäymisen ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.
- Toiminnallinen kokonaisuus: yhteinen perustehtävä, yhteinen esimies ja yhteiset aineelliset voimavarat.
- Ilmapiiri kannustava ja yhteistyö toimii.
- Hyödynnetään monipuolista osaamista.
- Työyhteisön tulee olla myönteinen.

”Esimiehellä haasteellinen tehtävä, koska hän pitää huolta, että työyhteisön perusrakenteet ovat kunnossa ja toiminnan tavoitteet ohjaavat työn tekemistä.”

Lähtökohdat päivähoidon työyhteisössä

- Tuetaan kokonaisvaltaisesti lapset kehitystä ja oppimista.
- Selkeät käsitykset omasta roolista ja tehtävästä.
- Riittävä keskinäinen vuorovaikutus esimiehen ja työtovereiden kanssa.
- Jokainen hoitaa omat vastuualueensa ja tunnistaa muiden vahvuudet.
- Tuetaan työkavereita ja esimiestä rakentavalla tavalla, perustehtävän suuntaisesti.
- VASTUU HYVÄSTÄ TYÖYHTEISÖSTÄ KUULUU JOKAISELLE TYÖNTEKIJÄLLE!

”Jokainen yksilö on oma kokonaisuutensa.”

Vuorovaikutuksen avaimet toimivassa työyhteisössä

- Aitous
- Eläytyminen
- Kuunteleminen
- Avoimuus
- Toisten kunnioittaminen
- Itsensä hyväksyminen, roolin tunteminen ja pysyminen siinä
- Kiinnostuneisuus
- Myönteisyys

Vanhemmat osa sosiaalista toimintaympäristöä?

KYLLÄ!

- Silloin kun vanhemmat tuovat ja hakevat lapsia päivähoidosta.
- Vanhemmat ovat vuorovaikutustilanteissa kun he saapuvat päiväkotiin.

Keskustelun aiheita

- Sosiaalinen toimintaympäristö meidän ryhmässä?
- Miten voisin kehittää sosiaalista toimintaympäristöä? Mitkä ovat konkreettisia keinoja?
- Miten huomioin ns. harmaat lapset?
- Miten voisin toimia, jotta työyhteisöstä tulisi entistä viihtyisämpi?
- Miten voisin vaikuttaa lasten roolivalintoihin ryhmässä ja miten saisin ryhmään hyvän johtajan?
- Miten voisin vaikuttaa sosiaaliseen toimintaympäristöön myönteisin keinoin lapsen tuonti ja hakutilanteissa?
- Miten voisin tukea epäsosiaalista lasta ja kehittää hänen sosiaalisia taitoja?
- Miten saisin kuuluviin hiljaiset lapset?

Liite 2. Pedagogisen illan aikana käydyt keskustelut Tuulenpesässä.

Osallistujat: 10 + johtaja

- ❖ Päiväkodissa tehtyjä persoonallisuustestejä kannattaa käyttää työntekijöiden lisäksi myös lapsille. Näin opitaan tuntemaan lapsen persoonallisuutta paremmin.
- ❖ Onko lapsiryhmän johtajat hyviä johtajia? Jos johtaminen on ns. huonoa siihen tulee aikuisen puuttua.
- ❖ Mietitään ryhmissä ketkä ovat ja miten huomioidaan vetäytyjät, harmaat lapset, kiusaajat, kenellä on kavereita, kenellä on paljon kavereita, kenellä ei ollenkaan jne...
- ❖ Ryhmädynamiikka pyritään tarkastelemaan ryhmissä koko ajan.
- ❖ Miten huomioidaan erilaiset vanhemmat kuten näkyvät vanhemmat ja näkymättömät vanhemmat.
- ❖ Osalle vanhemmista ainoa sosiaalinen kontakti voi tulla päiväkodista.
- ❖ Lapset, jotka ovat yltiösosiaalisia saattavat jututtaa niitä vanhempia, jotka ovat hiljaisia ja näkymättömiä.
- ❖ Maahanmuuttajavanhempien kanssa haasteita ovat: kieli ja miesten suhtautuminen naisiin esim. päiväkodissa töissä pääosin naisia (maahanmuuttajamiesten on vaikea ottaa käskyjä vastaan kuten tuo kurahousut).
- ❖ Miten saadaan lapsiryhmä toimimaan kun voimakas johtajalapsi lähtee ryhmästä pois.
- ❖ Johtajatyyppejä ei kannata pelästyä.

Liite 3. Pedagogisen illan aikana käydyt keskustelut Viherkodossa.

Osallistujat: 17 + johtaja

- ❖ Vanhemmat opettavat lapselle tapoja kotona. Jos lapselle ei ole opetettu tapoja on myös päiväkodissa tapojen noudattaminen vaikeaa. Esimerkiksi syödään ruokapöydän ääressä. Pienissä lapsissa tämä erityisesti näkyy. Pikkuisten ryhmässä aikuiset tekevät ns. pohjatyön tapojen opetteluun.
- ❖ Jakaako johtajalapsi tasaisesti roolit leikeissä?
- ❖ Leikkiin ja sen havainnointiin on erityisesti panostettu tällä hetkellä.
- ❖ Temperamenttipiirteet voivat vaihdella esimerkiksi lapsuudessa ja aikuisuudessa.
- ❖ Temperamenttikysely kannattaa täyttää myös niin, että kaverit täyttävät sen puolestasi.
- ❖ Leikki-ikäisenä lapsella vaihtuu kaverit päivittäin. Toisaalta vaihtuvuus on hyvää, sillä lapsi oppii olemaan erilaisten kavereiden kanssa.
- ❖ Jokaisella lapsella tulee olla yksi kiintymyssuhde. Sen tulee olla turvallinen, hyvä ja rakastava.
- ❖ Sosiaalisen ihmisen ja epäsosiaalisen ihmisen piirteet menevät myös jossain määrin limittäin.
- ❖ Vanhemmilla voi olla erilainen käsitys lapsesta kuin taas päiväkodissa. Esimerkiksi päiväkodissa lapsi voi olla vetäytyvä ja rauhallinen kun taas kotona hän on aivan päinvastainen.
- ❖ Erityislapset eivät kestä henkilökunnan ja lasten vaihtuvuutta koko ajan.
- ❖ Neuvottelutilanteissa ja ristiriitatilanteissa jotkut lapset osaavat neuvotella asioita ja toiset taas mököttävät eivätkä suostu enää leikkimään. Jo 4 vuotiaista löytyy neuvottelijoita.

- ❖ Lapsista löytyy kiristäjiä. Esimerkiksi kun tulee riita, sanotaan, että mä en enää leiki sun kanssa, mä en ole enää sun kaveri, sä et pääse mun syntäreille jne. Tämä näkyy enemmän tytöissä.
- ❖ Työyhteisö toimii. Ryhmät toimivat aika ominaan, mutta kuitenkin on sellainen tunne, että on yhteinen juttu.
- ❖ Jotkut ihmiset ovat herkempiä kuin toiset. Täytyy osata ottaa rakentavia asioita vastaan.
- ❖ Rakentavan palautteen antaminen on vaikeaa, koska kuitenkaan ei halua, että toinen suuttuu.
- ❖ Huono työilmapiiri heijastuu lapsiin.
- ❖ Jos ristiriitatilanteita aikuisten välillä ei selvitetä, tulee suurempi purkaus tilanteesta ja voi sanoa toiselle hyvin ikävästi.
- ❖ Säästöt vaikuttavat myös tietyllä tavalla työyhteisöön.
- ❖ Esimiehen näkökulmasta työntekijät ovat itseohjautuvia.
- ❖ Aikuisten tulee itse hoitaa työpaikalla omat ihmissuhdekuviot ja ristiriitatilanteet. Eli pyritään selvittämään ilman esimiestä.
- ❖ Jokaisen kanssa tulee tulla toimeen, mutta ei tarvitse olla paras ystävä.
- ❖ Työpaikalla ei ole tarkoitus loukata ketään, ihmiset sanovat ja ottavat asioita eri tavalla.
- ❖ Palautteen antajan tulee ottaa huomioon millaiselle ihmiselle antaa palautetta. Esimerkiksi jos palautteen vastaanottaja on herkkä, palaute tulee antaa sen mukaisesti. Jos taas palautteen ottaja on ronski voi palautteen antaa sen mukaan.
- ❖ Kielimuuri saattaa tuoda loukkaantumisia vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan välillä.
- ❖ Ei kielellinen viestintä vaikuttaa enemmän kuin sanallinen viestintä.
- ❖ Toisten kuunteleminen on todella tärkeää. Jos kysyy toiselta jotain pitää myös kuunnella vastaus.
- ❖ Aikuiset ovat lapselle malli, miten toimitaan toisten ihmisten kanssa ja työyhteisössä.
- ❖ Työntekijöiden tulee kunnioittaa vanhempia ja vanhempien työntekijöitä.

- ❖ Työntekijät tulee olla kiinnostunut kaikkien työntekijöiden ja lasten asioista. Hiljaisiakin ihmisiä tulee kuunnella.
- ❖ Kahvihuoneessa kannattaa käydä, sillä se luo yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.
- ❖ Tauolla kannattaa jutella muista asioista, kuin työasioista.

